

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

2016

8

10

19

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Editorial
- ~ Anketa
- 4** Príhovor generálneho riaditeľa
- 5** Vyššia kolektívna zmluva
- ~ Decembrové zasadnutie Slovenskej lesníckej komory
- ~ Vyhlásenie 10. ročníka ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie“
- 6** Najvýznamnejšie udalosti štátneho podniku LESY Slovenskej republiky za rok 2015
- 7** LESY SR medziročne takmer stornásobili príspevok obciam na opravu ciest
- 8** Nová múzejná expozícia Rodina Ostrolúcka a Ľudovít Štúr
- 9** Indonézski poslanci na Slovensku
- 10** Nové metodicko-organizačné pokyny
- 11** Pamätný exkurzný kameň
- ~ Vodný žľab Rakytov
- 13** 120. výročie narodenia Júliusa Kňazovického
- ~ Prečo mám rád les?
- 14** Posilvestrovské povídaní nejen o lesích, železničkách a novinařině
- 16** Hlucháne spoza hraníc
- 18** Kráčajúce stromy môžu prejsť takmer 20 metrov za rok
- 19** Lesníci si zmerajú sily na lyžiach
- ~ Voda z jedného prameňa do dvoch morí a Novošské furmanské dni
- 20** Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii
- 22** Vo svete zvanom živica
- 23** Pastiersky bič ako magický zvukový nástroj
- 24** Jazvec Mišo
Pre deti
- ~ Zasmejte sa
- ~ Uveríte?
- ~ Sudoku
- 25** Horský hotel Pusté Pole
Naše zariadenia
- ~ Kačka s višňami
Receptár
- 26** Jedlé drevokazné huby
- 27** Kalendár
- ~ Erby s nádychom lesa
- ~ Pozvánka
- ~ Životné jubileá
- ~ Pracovné jubileá
- 28** Z exotického vianočného jedálnička

5

8

10

19

Lesník

časopis zamestnancov
LESY Slovenskej
republiky, štátny podnik
január 2016

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktorka:
Mgr. Anna Sliacka (as)

Stáli prispievatelia:
Ing. Milan Longauer
Ing. Viliam Stockmann
Ing. Martina Velká

Grafická úprava:
ANGEMY, s.r.o.
www.angemy.eu

Foto na obálke:
Anna Sliacka
Zimný pohľad
zo Skalky

Adresa redakcie:
LESY SR, š.p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

Čaká nás najtuhšia zima v histórii alebo ďalšie letné teplotné rekordy spôsobené (asi) globálnym otepľovaním? Príde ďalšia kríza alebo bude ekonomika rásť? Ako dopadnú voľby? Koľko je na Slovensku vlkov? (Medvede sme už na smútok ochranárov zráтали)... Začiatok roka je pre väčšinu z nás späť s očakávaniami a vždy prináša pre nasledujúce mesiace viac otázok ako odpovedí. A ako to nakoniec dopadne? Veľmi často inak, ako nás „experti“ v médiách presviedčajú.

A tak sme zažili napriek mrazivým predpovediam najteplejší december v histórii, z orla Arnolda sa stala Anička, medvedov nie je 400 – 600, ba dokonca ani 800 ako pripúšťali niektorí umiernení ochranári, ale viac ako 1200 (vdaka pán profesor Paule) a cícerová nátierka nakoniec nie je nebezpečná.

Čo z toho vyplýva? Iba to, že by sme sa mali nechať viesť vlastným rozumom a neveriť hneď všetkému, čo si prečítame v novinách alebo čo nám v televízii zo zisťných dôvodov (alebo z vlastnej hlúposti) tvrdia. Istotu máme iba v tom, čo môžeme sami ovplyvniť a čaká nás zvyčajne to, čo si sami pripravíme.

Redakcia Lesníka vám preto praje do roku 2016 okrem zdravia aj veľa triezvych úsudkov a správnych rozhodnutí. Nech je tento rok pre všetkých lepší, ako by mohol byť.

Prijemné čítanie

Blaszkiewicz Jurek

Anketa

Nový rok prináša nové výzvy pre všetkých z nás. Aké čakajú najzávažnejšie pracovné úlohy niektorých našich kolegov v roku 2016?

Luboš Németh
generálny riaditeľ NLC
Zvolen

Národné lesnícke centrum sa plánuje zapájať do všetkých oblastí odbornej podpory slovenského lesníctva. V prvom rade udržať kvalitu tvorby programov starostlivosti o lesy na požadovanej úrovni. Za nemenej dôležitú považujeme aj odbornú podporu obhospodarovateľov lesov, napríklad aj pri získavaní podpory z Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020. Na to je potrebný aj ďalší vývoj v oblasti informatizácie lesníctva, ktorý v posledných rokoch dosahuje významný pokrok. Národné lesnícke centrum v oblasti lesníckych inovácií pripravuje rôzne výskumné projekty, ktorých výsledkom bude pripravenosť lesníctva na Slovensku na zmeny klímy, zlepši sa spolupráca lesníckeho sektora s inými nadväzujúcimi sektormi, napr. drevárskym, celulózovo-papierenským, energetickým. S cieľom zefektívnenia činnosti v lesníctve sa budú aj naďalej riešiť otázky ochrany lesa, pestovania lesa, čo sú naše dlhodobé ciele, nie len na rok 2016.

Viliam Pichler
dekan Lesníckej fakulty TU
Zvolen

V minulom roku naša fakulta, ako súčasť TUZVO, úspešne prešla náročnou komplexnou akreditáciou vedeckej aj pedagogickej činnosti. Chceme na tom stavať a podstatne zvýšiť motiváciu študentov pre čo najlepšiu prípravu na činnosť po úspešnom ukončení štúdia. Hlavné inováciami výučby, jej internacionalizáciou a prepájaním s výsledkami špičkové-

ho výskumu využiteľného v praxi, najmä pri adaptácii na globálne zmeny. Našou snahou bude tiež pokračovať v dialógu so všetkými zainteresovanými stranami s cieľom, aby naši absolventi mohli zúročiť svoje progresívne poznatky a energiu na všeobecný prospech.

Jozef Zatlukal
vedúci Odboru projektov EÚ
a investičného rozvoja

Najzávažnejšiu úlohu na rok 2016 mám uloženú. Rozhodnutím generálneho riaditeľa zo dňa 16.11.2015, v ktorom spojil Odbor projektov EÚ a Odbor investícií do jedného odboru. Oba odbory doteraz pracovali tak, ako im ľudský faktor, okolnosti a financie umožnili. Naša spoločná úloha bude nastaviť systém práce tak, aby sme na konci roka mohli konštatovať, čo sa nám zo záväzného plánu investícií aj napriek zložitému verejnému obstarávaniu podarilo zrealizovať, aby na konci roka po nás nezostal len popísaný kalendár. Úspešný rok 2016 nám všetkým prajem.

Alena Ábelová
vedúca Odboru usmerňovania
lesníckych činností

V roku 2016 čakajú lesnú prevádzku LESOV SR, š. p. tri náročné úlohy; boj s podkôrníkovou kalamitou v smrečinách, verejné obstarávanie ťažbovej činnosti na ďalšie roky a projekt štitkovania dreva. Kvalita zvládnutia týchto úloh môže výrazne do budúcnosti ovplyvniť nielen samotný chod lesnej prevádzky, ale aj celkovú úroveň hospodárenia nášho podniku. Žiadam preto touto cestou

všetkých zainteresovaných pracovníkov vonkajšej prevádzky, aby venovali týmto úlohám v roku 2016 náležitú pozornosť a prajem im v tomto zmysle „správny vietor v plachtách“.

Milan Dolňan
prezident Združenia obecných lesov SR,
riaditeľ Lesy mesta Brezno

Ako väčšinu subjektov hospodáriacich v horských oblastiach s prirodzeným zastúpením smreka, prioritné úlohy budú v ochrane lesa. Podkôrny a drevokazný hmyz spôsobuje zásadné zmeny v hospodárení v lese. Ide už o zachovanie lesa – jeho podstaty, istoty v hospodárení a ekonomike firiem. Pôvodne náš lesnícky výraz trvalo udržateľné hospodárenie preberajú iné rezorty a my ho nevieme naplňať. A pritom je to jednoduché. Ihneď spracovávať kalamitu, dodržiavať hygienu porastov a dôsledne vykonávať ochranu lesa. Verím, že zmeny vo verejnom obstarávaní prinesú zlepšenie, ak už nie je neskoro a na Slovensku neprídeme o zelené lesy, a to spoločne, veď sú nás všetkých.

Príhovor generálneho riaditeľa

Milé kolegynie, kolegovia,

začiatok roka je vždy čas na bilancovanie uplynulého obdobia a na plánovanie toho, čo nás v najbližších mesiacoch čaká a neminie. Uplynulý rok 2015 nebol pre podnik LESY Slovenskej republiky jednoduchý. Doznievalo ešte spracovanie kalamity Žofia z mája 2014 a dodávaná drevná hmota bola čoraz horšej kvality. Samozrejme, s klesajúcou kvalitou dreva zaznamenal podnik aj výrazný pokles priemerného speňaženia dreva. Ďalší významný pokles na strane príjmov zaznamenal náš podnik z fondov EÚ, kde dobiehalo programovacie obdobie 2007 – 2013 a nové programovacie obdobie sa začne až v tomto roku. Na projekty ozdravných opatrení - pestovné činnosti z PRV, sme získali finančné prostriedky, ktoré boli o polovicu nižšie ako v roku 2014 a v porovnaní s rokom 2011 dosahovali iba úroveň 10 %. Napriek týmto nepriaznivým okolnostiam sa však podniku podarilo splniť plánované úlohy a zabezpečiť primerané rezervy na chod podniku v nasledujúcom období, za čo sa vám všetkým chcem úprimne poďakovať.

Vzhľadom k dobrým výsledkom hospodárenia štátneho podniku bolo možné vyplatiť aj koncoročné odmeny všetkým zamestnancom vo výške 24 % z vymeriavacieho základu. Priaznivé hospodárske výsledky a dobrá finančná situácia podniku umožnili v uplynulom roku napríklad aj podporu projektov Národného lesníckeho centra či výrazné navýšenie dotácií z mimoriadneho fondu na opravy nami využívaných ciest pre obce a mestá. Podnik týmto naplní svoj cieľ byť spoločensky zodpovedným subjektom, ktorý má prostriedky na podporu aktivít súvisiacich s lesníctvom.

Tak, ako nebol pre podnik LESY SR jednoduchý rok 2015, neočakávame zlepšenie niektorých ukazovateľov vplyvujúcich na ekonomiku ani v tomto roku. Jednotlivé odštetné závody aj v tomto roku predpo-

kladajú zhoršenie kvality dodávaného dreva, a tým aj pokles tržieb. Aby podnik splnil svoje povinnosti voči štátnemu rozpočtu, ktorý opäť počíta s odvodom 5,3 milióna € zo zdaneného zisku a zároveň splnil všetky očakávania vlastných zamestnancov v mzdovej a sociálnej oblasti, bude potrebné identifikovať a využiť všetky skryté rezervy. Okrem už dávnejšie zverejneného zámeru kontrolovať pohyb dreva pomocou nezameniteľných plastových štítkov plánujeme pilotné dražby kvalitných rubných porastov na pni. Tento systém využívaný napríklad v susedných Lesoch Českej republiky, by mohol priniesť nezanedbateľné zvýšenie zisku a úsporu nákladov. Popri dražbách cenných sortimentov a elektronických aukciách dreva ide o ďalší krok k zvýšeniu transparentnosti a ziskovosti podniku. Prečo aj transparentnosti? Vedenie podniku každoročne absolvuje desiatky rokovani s odberateľmi, ktorí majú svoje predstavy o rozdelení dreva zo štátneho podniku. Odvolávajú sa na zamestnanosť, spracovateľské capacity a presadzujú samozrejme najmä svoje záujmy. To, že vedenie podniku odmieta plniť ich predstavy a riadi sa vlastnou obchodnou politikou, je dôvodom na každoročný tlak, keď sa napríklad aj prostredníctvom médií snažia podnik LESY SR prezentovať v nie príliš lichotivom svetle. Takéto útoky je možné čakať po návrhu kúpnych zmlúv na drevo aj v tomto roku napriek tomu, že podnik LESY SR v rámci možností niektorým požiadavkám odberateľov vyhovel.

Milé kolegynie, kolegovia, ani najlepší prognostik alebo vizionár nevie predpovedať na prahu nového roka, čo všetko sa v živote človeka alebo firmy v nastávajúcom roku udeje. Ak sa zhodneme na tom, že prírodné vplyvy na činnosť štátneho podniku LESY SR nevieme predvídať, zároveň však musíme akceptovať a súčasne vieme, že na základe skúseností z posledných rokov ich dokážeme manažérsky zvládať, potom je

pred nami už len jediná výzva (tá najpodstatnejšia) – naše osobné postoje a rozhodnutia. A keď hovorím o identifikovaní a využívaní rezerv, tak nemám na mysli miňanie rezerv tvorených podnikom v minulých rokoch, ale rezerv v tejto oblasti – postoje a rozhodnutia. Tie nemôžu byť namierené **PROTI** niekomu alebo niečomu, ale **ZA** zvyšovanie kreditu LESOV SR. Je dôležité polemizovať, je dôležité upozorňovať na chyby, je dôležité hľadať nové riešenia, ktoré nás budú posúvať vpred, a ktoré budú zlepšovať postavenie LESOV SR v očiach verejnosti. Ak sa k novým výzvam a novým problémom roku 2016 postavíme zodpovedne a naše rozhodnutia budú smerovať na prospech štátneho podniku, som presvedčený, že aj začínajúci rok bude rovnako priaznivý ako uplynulý.

Vážené kolegynie, kolegovia, želim vám a vašim blízkym do nového roku predovšetkým veľa pevného zdravia, vám prajem veľa osobných a pracovných úspechov, množstvo pozitívnej a tvorivej energie, príjemnú a kolegiálnu atmosféru na pracovisku a úspešný a šťastný nový rok 2016.

Lesu zdar

Vyššia kolektívna zmluva prináša rast tarifných miezd a vyššie náhrady pri dočasnej práceneschopnosti

Zvýšenie minimálnych tarifných miezd v priemere o 2,5 %, rast náhrad za pracovnú pohotovosť a zvýšenie náhrad za prvých desať dní dočasnej práceneschopnosti nad rámec zákona, sú najdôležitejšie zmeny vyššej kolektívnej zmluvy.

Napríklad minimálna mzda v tarifnej triede 8 je podľa novej kolektívnej zmluvy vo výške 521 €. Zmenila sa tiež sadzba príplatku za prácu v noci na 0,47 € a náhrada za pracovnú pohotovosť vzrástla na 0,47 €/h v pracovnom týždni a 0,66 €/h v dňoch pracovného pokoja.

Poslednou zásadnou zmenou je zvýšenie náhrady príjmu v prvých 10. dňoch do-

časnej pracovnej neschopnosti, ktorá vzrástla na 60 % denného vymeriavacieho základu.

„Rokovania boli zložité, no výsledný text odzrkadľuje prienik názorov odborov aj zamestnávateľov,“ povedal predseda odborového zväzu DREVO-LESY-VODA Zdenek Dlugoš. Vyššia kolektívna zmluva bola podpísaná 21. decembra prezidentom Združenia zamestnávateľov lesného hospodárstva Petrom Morongom a predsedom odborového zväzu DREVO-LESY-VODA Zdenkom Dlugošom.

-vr-

Decembrové zasadnutie Slovenskej lesníckej komory aj o novom filme Krajina bez tieňa

Koncoročné zasadnutie predsedníctva Slovenskej lesníckej komory malo na programe viacero bodov.

Predseda SLK Jaroslav Šulek vyhodnotil v pondelok 7. decembra spoluprácu medzi SLK a najvýznamnejšími lesníckymi subjektmi za uplynulý rok. Predsedníctvo schválilo návrh memoranda o

spolupráci pri riešení škôd spôsobených zverou a na zveri medzi Slovenskou lesníckou komorou, Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou a Slovenskou poľovníckou komorou.

Asi najzaujímavejším bodom bolo predstavenie nového filmu Krajina bez tieňa, ktorý na objednávku SLK vyrobila spoločnosť Anima production. Približne polhodinový film má

slúžiť na zvýšenie informovanosti verejnosti a nenásilnou formou ukazuje, prečo spoločnosť potrebuje zelený, zdravý les. Prioritne by mal byť film ponúknutý školám a odborným inštitúciám, a tiež bude slúžiť pre potreby lesnej pedagogiky. Film bude mať premiéru na lesníckych dňoch a priaznivcov dobrej hudby čaká pri jeho pozretí príjemné prekvapenie. Viac ale neprezradíme a tešíme sa spolu s vami na aprílové Lesnícke dni.

-vr-

Vyhlásenie 10. ročníka ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie“ pre rok 2016

Slovenská lesnícka komora v spolupráci s LESMI Slovenskej republiky š. p. vyhlasuje 10. ročník ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie“ pre osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili alebo zasluhujú o zveladovanie lesov a rozvoj lesníctva na Slovensku.

P í s o m n é návrhy na udelenie „Ceny Jozefa Dekreta Matejovie“ konkrétnej osobe môžu písomne zaslať organizácie alebo kolektívy do 31. mája 2016 na adresu: Slovenská lesnícka komora, Študentská 20, 960 01 Zvolen.

Návrh sa predkladá na úplne vyplnenom formulári: Návrh na udelenie „Ceny Jozefa Dekreta Matejovie“, ktorého súčasťou musí byť zdôvodnenie návrhu a krátky profesijný životopis.

Návrhy budú posúdené komisiou zloženou z členov SLSK, zástupcov LESOV SR š. p. a zástupcov neštátnych lesov.

Víťaz 10. ročníka ankety bude vyhlásený v Lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline v Čiernom Balogu na Deň stromu v júli 2016. Súčasťou ceny je diplom Cena Jozefa Dekreta Matejovie, Medaila Jozefa Dekreta Matejovie a finančná odmena.

Lesu zdar

Jaroslav Šulek
predseda Slovenskej lesníckej komory

Najvýznamnejšie udalosti štátneho podniku LESY Slovenskej republiky za rok 2015

január

- hospodárske výsledky štátneho podniku za rok 2014: Štátny podnik LESY SR dosiahol zisk 13,3 milióna eur, pri tržbách z vlastných výrobkov a služieb 199,994 milióna eur. Oproti roku 2013 ide o nárast vo výške 29,5 %, čo predstavuje tretí najlepší hospodársky výsledok od založenia podniku v roku 1999. Ťažba dreva sa v dôsledku májovej kalamity Žofia medziročne zvýšila na 4,103 mil. m³ z 3,986 mil. m³ v roku 2013.

február

- 19.2. Etudy z dreva XVI – drevené úžitkové predmety a šperky – Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

marec

- 9.3. oficiálne otvorenie zrekonštruovaných priestorov poľovníckeho zámku Antonstál
- 25.3. I. ročník projektu Zasadil som strom – LS Víglaš, OZ Kriváň
- 31.3. Ukončenie výstavy Etudy z dreva

apríl

- 1.4. generálnym riaditeľom štátneho podniku LESY SR sa stal RNDr. Peter Morong
- 22.4. oficiálny začiatok Lesníckych dní vo Zvolene
- 24.4. prvé lesnícke dni v Sobranciach

máj

- 1.5. novým ekonomickým riaditeľom LESY SR, š.p. je Ing. Peter Bodnár
- 1.5. otvorenie sezóny vo Vydrowskej doline Lesníckom skanzene
- 5.5. výstava trofejí a zhodov z CHKO Poľana - Kyslinky
- 7.5. projekt LIDL LES na OZ Liptovský Hrádok
- 20.5. otvorenie ekoučebne Malcov – LS Malcov OZ Prešov
- 29.5. Naj horár - Donovaly OZ Slovenská Lupča

jún

- 5.6. Poľovnícky deň v Betliari - výstava trofejí a zhodov Betliar
- 18.6. Prehliadka zhodov z Chráneného poľovného revíru Nízke Tatry – Čierny Váh

júl

- 11.7. XIV. Deň stromu vo Vydrowskej doline v Lesníckom skanzene OZ Čierny Balog
- 11.7. V poradí 9. cena J.D. Matejovie na Dni stromu bola udelená Doc. Ing. Jozefovi Konôpkovi, CSc.

august

- 6.8. oficiálne otvorená novo-vybudovaná chata Karná vo zvernici Karná OZ Sobrance
- 27.8. turnaj o pohár generálneho riaditeľa v malom futbale OZ Považská Bystrica

september

- 16.9. 42.-VLM Pamätný exkurzný kameň Orav. Podzámok OZ Námestovo
- 17.9. Strelecký pretek o pohár generálneho riaditeľa – Zámutov – OZ VnT
- 18.9. 43.-VLM Poľovnícky zámok Antonstál
- 28.9.-1.10. X. Európsky kongres lesnej pedagogiky – hotel Kaskády

október

- 7.-8.10. prvé stretnutie kompletných vedení štátnych podnikov LESY Slovenskej republiky a LESY Českej republiky
- 9.10. oslavy 90 rokov OZ Kriváň
- 29.10. Pietny akt – Symbolický cintorín v Lesníckom skanzene OZ Čierny Balog

november

- 12.11. odhalenie pamätnej tabule partizánskej nemocnici LS Oravský Podzámok, OZ Námestovo
- dokončená rekonštrukcia lesnej cesty v Gaderskej doline – OZ Žilina v celkovej hodnote približne 500.000 eur

december

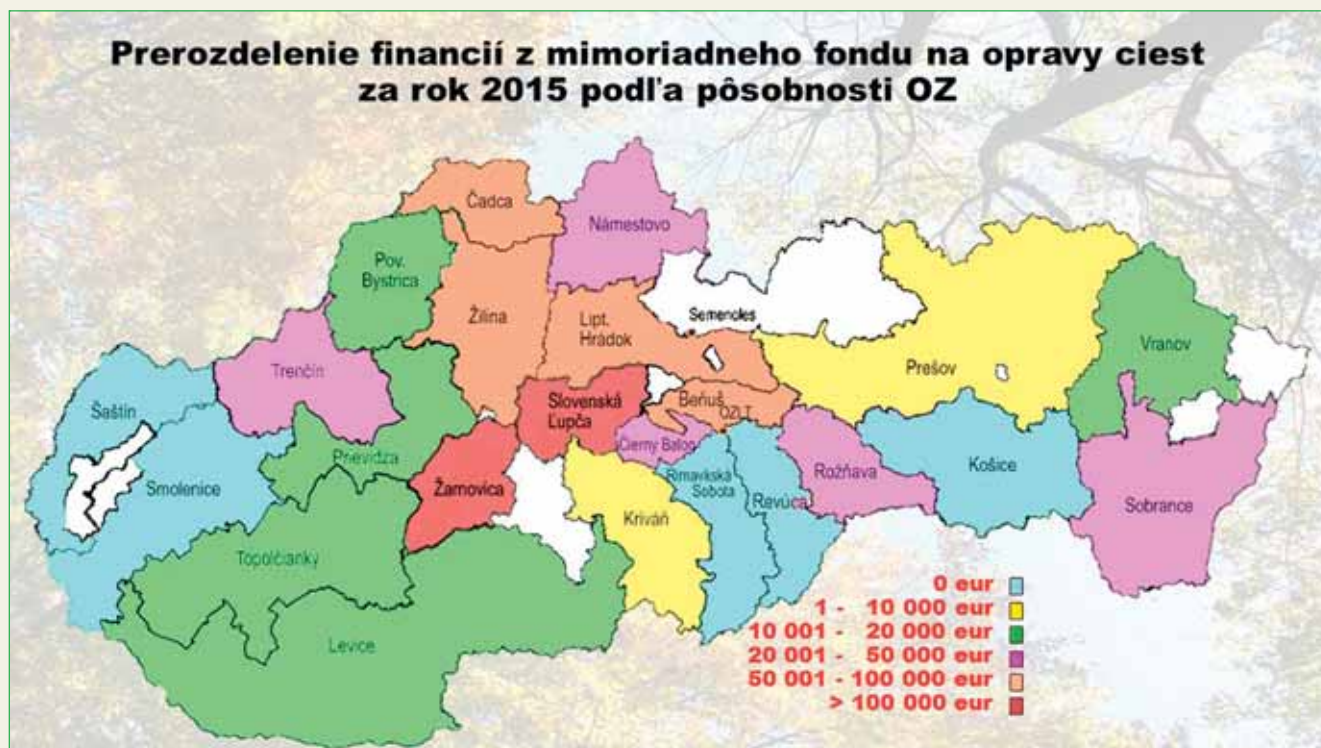
- 9.12. vernisáž expozície Rodina Ostrolúcka a Ľudovít Štúr – Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen
- 14.12. návšteva lesníkov z Indonézie
- 21.12. podpis vyššej kolektívnej zmluvy

LESY SR medziročne takmer strojnásobili príspevkov obciam na opravu ciest

Štátny podnik LESY Slovenskej republiky prispel v roku 2015 mestám a obciam na opravu miestnych ciest sumou 766.085 €, čo je takmer trojnásobne vyššia suma oproti roku 2014. Podnik zvýšil objem prostriedkov v Mimoriadnom fonde potom, čo parlament obmedzil maximálnu percentuálnu sadzbu dane z lesných pozemkov na 2,5 % z hodnoty pozemku a niektoré obce tak prišli o časť príjmov. Príspevok bol vyplatený na základe žiadosti tým obciam, ktorých miestne komunikácie nadmerne poškodzuje ťažba dreva.

Prerozdelenie financií z mimoriadneho fondu na opravu ciest za rok 2015 podľa pôsobnosti OZ

„Objem schválených prostriedkov obciam bol pôvodne ešte vyšší a prekročil 800.000 €, no niektoré plánované opravy nakoniec obce nezrealizovali,“ spresnil generálny riaditeľ podniku LESY SR Peter Morong. V roku 2014 LESY SR š. p. vyplatil obciam sumu 290.825 €. Štátny podnik zaplatil v roku 2015 obciam na daniach

z lesných pozemkov 5,703 milióna eur, čo je o 191.000 € menej ako v roku 2014. Výška jednotlivých príspevkov sa pohybovala od 1000 € pri obci Ovčiarsko až po 30.000 € pre obec Vyšná Boca. Výška príspevku je závislá od celkových nákladov opravy a intenzity využívania cesty vozidlami podniku a ich dodávateľov. Správa a opravy miestnych komunikácií sú jednou z kompetencií samospráv a na jej plnenie dostávajú obce a mestá podiel z dane z príjmu fyzických osôb vybraných do štátneho rozpočtu.

Príspevky z Mimoriadneho fondu, ktorý tvoria LESY SR zo zisku po zdanení, sa v minulých rokoch pohybovali okolo 250.000 – 400.000 eur. V roku 2015 podnik zvýšil prídely do tohto fondu na viac ako milión eur.

-vr-

Nová múzejná expozícia Rodina Ostrolúcka a Ľudovít Štúr

Začiatkom decembra minulého roka otvorilo Lesnícke a drevárske múzeum vo svojich zrekonštruovaných priestoroch novú expozíciu s názvom Rodina Ostrolúcka a Ľudovít Štúr. Jej inštalácii predchádzali dva roky výskumu a intenzívnej prípravy zbierkových predmetov. Skôr ako čitateľovi expozíciu predstavíme uvedieme základné predpoklady, ktoré viedli naše múzeum k jej realizácii. Prvou a zásadnou inšpiráciou bolo 200. výročie narodenia najvýraznejšej osobnosti slovenského národného obrodzenia Ľudovíta Štúra a skutočnosť, že Zvolen ako sídlo nášho múzea v 19. storočí bolo tým kráľovským mestom, ktoré vyslalo Štúra obhajovať jeho práva na uhorský snem. Druhým a významným podnetom na prípravu stálej prezentácie bola významná úloha rodiny Ostrolúckej, ktorú vo voľbe Štúra zohrala a ktorej pozostalosť má naše múzeum vo svojej správe. Starostlivosť o ňu je súčasťou úloh múzea – okrem poslanca dokumentovať lesníctvo a drevárstvo v celoslovenskom rozsahu sa venujeme aj regionálnej histórii Zvolena a v tomto zmysle budujeme naše zbierkové fondy.

Dejiny rodu Ostrolúckych, ktorý patril k strednej šľachte siahajú do 13. storočia. Rod sídlil neďaleko Zvolena, kde dodnes stojí kaštieľ postavený v 17. storočí. Celé stáročia uplatňovali členovia rodiny svoj hospodársky aj politický vplyv na mesto. Už v 14. storočí stála v Ostrej Lúke mýtnica vyberajúca mýto od kupcov smerujúcich na zvolenský trh. Zaznamenávame rodinné väzby Ostrolúckych so zvolenskými mešťanmi i vlastníctvo nehnuteľností v meste. Rod po stáročia vykonával vrcholné funkcie v administratíve Zvolenskej stolice, čo nepochybne upevňovalo jeho vplyv na mesto i dianie v krajine. Ako príslušníci evanjelickej cirkvi zastávali Ostrolúcki v jej rámci významné funkcie a patrili k jej mecenášom.

Nás zaujímajú tí členovia rodu, ktorí mali v 19. storočí kontakty so slovenským národným hnutím prostredníctvom Ľudovíta Štúra. Vo verejnosti rezonuje najmä vzťah Adely Ostrolúckej k Štúrovi, ktorého ľubostný charakter nemáme stále jednoznačne potvrdený. Menej sa vie, že Štúra oveľa skôr poznali mužskí členovia rodiny. Gejza, starší Adelin brat poznal Štúra ako sedemnásťročný študent evanjelickeho lýcea v Bratislave, keď spolu s ďalšími Zvolenčanmi – Jurajom Bánikom, Adamom Kardošom a Ľudovítom Lange pracovali pod Štúrovým vedením na pôde Spoločnosti česko-slovenskej. Mikuláš, Adelin a Gejzov otec, v r. 1837 pozitívne hodnotil prácu tejto bratislavskej mládeže. V spoločne strávených študentských rokoch môžeme zrejme hľadať aj korene neskoršej spolupráce Štúra so Zvolenčanmi a rodinou Ostrolúckou, ktorá vyústila do voľby Ľudovíta Štúra za vyslanca uhorského snemu. Najvýznamnejšie politické kontakty Štúra s rodinou zaznamenávame počas druhej slovenskej dobrovoľníckej

výpravy na konci zimy v r. 1849. Keď sa cisárskej armáde, o ktorú sa slovenskí dobrovoľníci opierali, podarilo vytlačiť maďarské revolučné vojsko zo Zvolenskej stolice, moci sa ujal kráľovský komisár Mikuláš Ostrolúcky a prezidentom dočasnej kráľovskej rady sa stal jeho syn Gejza. V rade bolo viacero Slovákov – Adam Kardoš, Karol Kuzmány, Andrej Sládkovič a ďalší. Nakrátko zavládla v úradovaní stolice slovenčina. Maďari však neskôr opäť prevzali žezlo do svojich rúk a Mikuláš s Gejzom neslávne utiekli zo stolice k bratovi Gustávovi do Zemianskej Podhradia. Gustáv, Adelin a Gejzov strýko patril k podporovateľom vzdelania ľudu, na jeho panstve vládli dobré pomery. On sám Štúrovi a jeho druhom neraz pomohol.

Ostrolúckovi sa k slovenskému národnému hnutiu nepridali, boli verní dynastii. Prijali maďarskú kultúru, no nepatrili k zúrivým maďarizátorom. K Štúrovi mali veľmi dobrý vzťah, jeho prejavom bola i ponuka perspektívneho zamestnania tajomníka na súde, ktoré však Štúr odmietol, aby sa nespreneveril svojím životným zásadám.

V expozícii, sprístupnenej v našom múzeu, sme sa pokúsili predstaviť životný štýl rodiny a zvýrazniť v nej tie skutočnosti, ktoré boli predpokladom kontaktov členov rodiny a Ľudovíta Štúra. Samotný vzťah je vyjadrený prostredníctvom holografického obrazu uprostred miestnosti. Je na ňom Adela Ostrolúcka zo známeho obrazu Jána Vidékyho spolu s Ľudovítom Štúrom, tak ako ho stvárnil František Kolář v r. 1861. Obe postavy sú symbolom spolupráce rodiny a Štúra, resp. celého slovenského národného hnutia. Pokiaľ ide o osobný vzťah mladej ženskej predstaviteľky rodu k Štúrovi, možno ho charakterizovať ako vzťah žiačky a učiteľa, avšak žiačky, ktorá je už zrelou dospelou ženou. Adela si sama volila svoj vzdelávací program. V jej výbere sa ocitla aj slovenská literatúra, dejiny Slovanstva a slovenský jazyk, v čom možno využiť jej obdiv k Štúrovi, k jeho nespornej charizmatickej osobnosti. Zmienku o milostnom charaktere vzťahu oboch protagonistov nájdeme len v Hurbanových spomienkach, a to zatiaľ našej historickej vede nestačí.

Vzťah rodiny k vzdelaniu, kultúre, umeniu i vede, jej kultúrnu a spoločenskú rozhladenosť vyjadrujeme inštaláciou knižnice, resp. jej časti – takmer 2000 zväzkami kníh. Sú súčasťou rodinnej pozostalosti a ich celkový počet sa blíži k počtu 6000. Výchova rodiny k vzdelaniu, k tolerancii, úcte k vede, k umeniu boli nesporným predpokladom dobrých vzťahov rodiny k Štúrovi. Vieme, že výchovu malej Adely a Gejzu riadili rodičia, najmä matka Alžbeta, ktorá prišla z čisto maďarského prostredia, no naučila sa slovensky. Na päť rokov angažovali na výchovu detí slovenského učiteľa Štefana

Z vernisáže expozície Rodina Ostrolúcka a Ľudovít Štúr

Z expozície
Rodina Ostrolúcka a Ludovít Štúr

Koreňa, ktorý ocenil láskavú a tolerantnú atmosféru v rodine. Ďalším faktorom spájajúcim Štúra a rodinu bolo spoločné evanjelické vierovyznanie. V expozícii je táto skutočnosť vyjadrená centrálnym umiestnením veľkorozmernej Lutherovej biblie, ktorú daroval Adelinmu predkovi Imrichovi Gostoňovi sám Matej Bel v r. 1741. Vernosť rodiny cisárskemu dvoru vo Viedni prezentujeme čelným umiestnením portrétov panovníkov Márie Terézie a Jozefa II.

Pripomíname, že všetky vystavené exponáty patrili rodine. Z pohľadu našej témy je preto významné, že sa medzi nimi nachádza vizitka Ľudovíta Štúra i kniha Náuka reči slovenskej z roku 1846 s venovaním „Na pamiatku od pôvodca“. Je ním Štúr, ktorý knihu daroval rodine a možno priamo Adele. Po tejto sčítanej mladšej žene je v našej správe aj literárny denník, v ktorom si Adela zapisovala výňatky z prečítaných diel a knihy, ktoré ešte chcela prečítať. Veľmi osobnou pamiatkou sú

Adeline vlasy – matkina tichá spomienka na dcéru predčasnú smrť.

V expozícii je veľa predmetov, ktoré by sme mohli na tomto mieste ešte uviesť – knihy s podpisom jednotlivých členov rodiny reprezentujúce ich vzťah k uhorskej vlasti, cirkvi či povolaniu – všetci mužskí členovia rodiny boli právnicki. Atmosféru knižnice dotvárajú výtvarné diela s osobnosťami súdobej vedy, politiky a umenia, nábytok hlásiaci sa zväčša k druhému rokoku a biedermeieru, spinet, na ktorý hrala sama Adela a rad ďalších zbierkových predmetov. Takmer všetky prešli pred svojím vystavením náročným procesom čistenia, konzervovania či reštaurovania. Ide o jeden z významných prínosov realizácie expozície. Počas jej prípravy sme zároveň navštívili i partnerské múzea, archívy a knižnice, vďaka čomu si môže návštevník pozrieť v elektronickej podobe na dotykovom displeji ďalšie obrazové a textové informácie k stvárnenej téme.

Sme veľmi radi, že sme dostali príležitosť zrealizovať expozíciu venovanú významnému obdobiu našich národných dejín, a že časť našich zbierok môže byť z tmy depozitu dlhodobo prístupná očiам návštevníkov. Prípravu expozície podporilo aj mesto Zvolen spolu s ďalšími sponzormi. Veríme, že zaujme širokú verejnosť, ktorá je v našich priestoroch srdečne vítaná.

Tatiana Figurová
LaDM Zvolen

Indonézski poslanci na Slovensku

Lesné požiare, uznávanie národných certifikátov obhospodarovaní lesov a systém plánovania obhospodarovania lesov, boli hlavnými témami návštevy

dvoch desiatok senátorov z Indonézie na generálnom riaditeľstve štátneho podniku LESY SR v Banskej Bystrici. Indonézski poslanci sa najviac zaujímali o spôsob ochrany lesov pred požiarimi. Práve lesné požiare a odlesňovanie sú jedny z najzávažnejších problémov tamojšieho lesného hospodárstva. Indonézia má pritom po brazílskej Amazónii druhý najrozsiahlejší komplex dažďových pralesov na sve-

te, takže znižovanie výmery týchto pralesov či už náhodnými, alebo často umelo založenými požiarimi má celosvetový dosah. „Máme každoročne veľké problémy s rozsiahlymi lesnými požiarimi. Naposledy lesný požiar pohltil približne 50.000 hektárov lesa,“ povedal vedúci skupiny a reprezentant provincie severná Sumatra Parlindungan Purba (prvý obrázok vľavo). Indonézia je jednou zo šiestich krajín sveta, ktoré majú rozlohu lesa viac ako milión hektárov. Celková rozloha krajiny je 1 919 440 km² a odhaduje sa, že lesnatosť je na úrovni 60 %.

Indonézski senátori prišli na Slovensko v polovici decembra hľadať optimálne riešenia pre správu tamojších lesov. Zaujal ich výklad o implementácii zákona o lesoch, systéme Programov starostlivosti o lesy a napríklad aj informácia o certifikačnom systéme PEFC a jeho akceptácii odberateľmi. Podobných štátnych podnikov ako sú LESY SR má Indonézia tri a podliehajú ministerstvu pre štátne podniky.

Indonézia, dlhý tvar Indonézska republika, je štát v juhovýchodnej Ázii a Oceánii tvorený 17 508 ostrovmi. S viac ako 230 miliónmi obyvateľov ide o štvrtý najľudnatejší štát sveta a takisto o štát s najväčším počtom obyvateľov hlásiacich sa k islamu. Štátnym zriadením krajiny je republika s voleným prezidentom a parlamentom. Krajina sa člení na 33 provincií, ktoré zastupuje 132 senátorov.

-vr-

Nové metodicko-organizačné pokyny

Nasledujúce dva metodicko-organizačné pokyny prinášajú podľa vedúceho referátu BTS, PO, CO a KR Mariana Jagerčíka do praxe viaceré nižšie uvedené zmeny:

MOP G 013(2) Spalovanie horľavých látok, zvyškov po ťažbe

v platnosti od 1.11.2015 prináša zmeny na základe zmien vyhlášky 121/2002 Z. z. o požiarnej prevencii v § 7 písm. a) Presnejšie vymedzuje povinnosti právnickej osoby a fyzickej osoby-podnikateľa pri činnosti spojenej so spaľovaním horľavých látok na voľnom priestranstve. Zároveň sa vypúšťa povinnosť oznámiť miesto a čas spaľovania okresnému riaditeľstvu Hasičského a záchranného zboru ale zostáva povinnosť písm. e) pred začatím spaľovania oznamuje na linku tiesňového volania miesto, čas spaľovania a osobu zodpovednú za dodržiavanie podmienok protipožiarnej bezpečnosti pri spaľovaní horľavých látok.

MOP 008(3) Zásady školenia o ochrane pred požiarmi a odbornej prípravy

ktorá vstúpila do platnosti od 1.1.2016 prináša nasledujúce zmeny vyplývajúce zo zmien zákona 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi doplnený § 2, § 4 písm. i, m, n, o, p; § 5 a, b § 6a, § 7, § 8.

Dôležité zmeny vzhľadom na zameranie štátneho podniku sú zmeny vyhlášky 121/2002 Z. z. o požiarnej prevencii doplnené § 7 písmeno namiesto e) oznamuje termín začatia každého spaľovania príslušnému okresnému riaditeľstvu iba e)

pred začatím spaľovania oznamuje na linku tiesňového volania miesto, čas spaľovania a osobu zodpovednú za dodržiavanie podmienok protipožiarnej bezpečnosti pri spaľovaní horľavých látok.

Ďalšie zmeny nastali v

§ 9a) Vypúšťajú sa podrobnosti o plnení opatrení v čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru, ktoré sa týkali výlučne vykonávania hliadkovej činnosti, a ktoré sú následne upravené v § 10. Uvedenou zmenou sa zároveň odstraňujú duplicitne používané opatrenia pre toto obdobie.

§ 10 Podrobnosti o opatreniach v súvislosti s ochranou lesa pred požiarmi odsek 3 písmeno b a c – kde je vypustená povinnosť zaradiť do protipožiarneho náradia motorové píly v

§ 13 podmienky prevádzkovania požiarneho zariadení V súlade so zavedením novej terminológie sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach prevádzkovania požiarneho zariadení. Podmienky, za ktorých je možné prevádzkovať uvedené zariadenia, sa nevzťahujú na požiarne zariadenia, ktorých podmienky prevádzkovania a kontroly ustanovuje osobitný predpis.

§ 13a) Ustanovujú sa podrobnosti o podmienkach zabezpečenia protipožiarnej bezpečnosti pri prevádzkovaní technických zariadení a zabezpečenia ich kontroly, pričom obsah a spôsob vykonávania kontroly technického zariadenia elektrického z hľadiska protipožiarnej bezpečnosti je uvedený v novej prílohe č. 12. Kontrola technických zariadení sa bude vykonávať v rámci preventívnych protipožiarneho prehliadok a bude realizovaná len v rozsahu vizuálnej kontroly bez akéhokoľvek zásahu do technického zariadenia.

§ 16 písm. a) a § 17) Na základe praktických skúseností z realizácie výkonu štátneho požiarneho dozoru sa zo zoznamu protipožiarneho hliadok vypúšťa protipožiarne hliadka právnickej osoby

alebo fyzickej osoby-podnikateľa. Úlohy a povinnosti zamestnancov právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa v prípade vzniku požiaru sú obsahom školenia o ochrane pred požiarmi, resp. obsahom realizácie cvičných požiarneho poplachov. Z uvedeného dôvodu je ponechanie potreby zriaďovania protipožiarnej hliadky právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa v prípadoch, že subjekt nemá zriadenú hasičskú jednotku, neopodstatnené a v praxi nerealizovateľné. V nadväznosti na uvedené sa zrušujú úlohy a povinnosti tejto protipožiarnej hliadky. Nadalej ostáva povinnosť podľa písmena b) protipožiarne hliadku pracoviska, c) protipožiarne asistenčnú hliadku.

§ 23 ods. 2 až 5)

Legislatívno-technická úprava, ktorá súvisí s vypustením povinnosti právnickej osoby zriaďovať protipožiarne hliadku právnickej osoby. V tejto súvislosti sa vypúšťajú podrobnosti o vykonávaní odbornej prípravy členov zaradených do uvedenej protipožiarnej hliadky.

§ 25 Zrušuje sa doterajší základný dokument na úseku ochrany pred požiarmi (požiarne štatút) a nahrádza ho obsahovo jednoznačnejší dokument „Požiarne identifikačná karta“, ktorý bude mať efektívnejšie využitie v praxi. Zároveň sa upravuje vzor identifikačnej karty - s účinnosťou prechodných ustanovení (Zmena dokumentácie do 1.1.2017)

§ 25 Požiarne identifikačná karta

- (1) Požiarne identifikačná karta sa vypracúva pre každú právnickú osobu alebo fyzickú osobu-podnikateľa; ak sa člení na organizačné zložky podniku alebo prevádzkarne, vypracúva sa pre každú z nich.
- (2) Požiarne identifikačná karta obsahuje
  - a) obchodné meno právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa, identifikačné číslo organizácie IČO, sídlo, meno a priezvisko štatutárneho orgánu právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa,
  - b) názov a sídlo organizačnej zložky podniku alebo prevádzkarne právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa, pre ktorú je požiarne identifikačná karta spracovaná, vrátane uvedenia osoby zodpovednej za ochranu pred požiarmi v nej,
  - c) spôsob zabezpečenia ochrany pred požiarmi v mimopracovnom čase,
  - d) zoznam objektov a prehľad miest so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku požiaru s uvedením názvu objektu a vzťahu k objektu (vlastník, nájomca).
- (3) Požiarne identifikačnú kartu vypracuje technik požiarnej ochrany a ukladá sa u právnickej osoby alebo fyzickej osoby-podnikateľa, v organizačnej zložke podniku alebo v prevádzkarni, pre ktorú je vypracovaná.
- (4) Vzor požiarnej identifikačnej karty je uvedený v prílohe č. 12.

Pamätný exkurzný kameň

42.

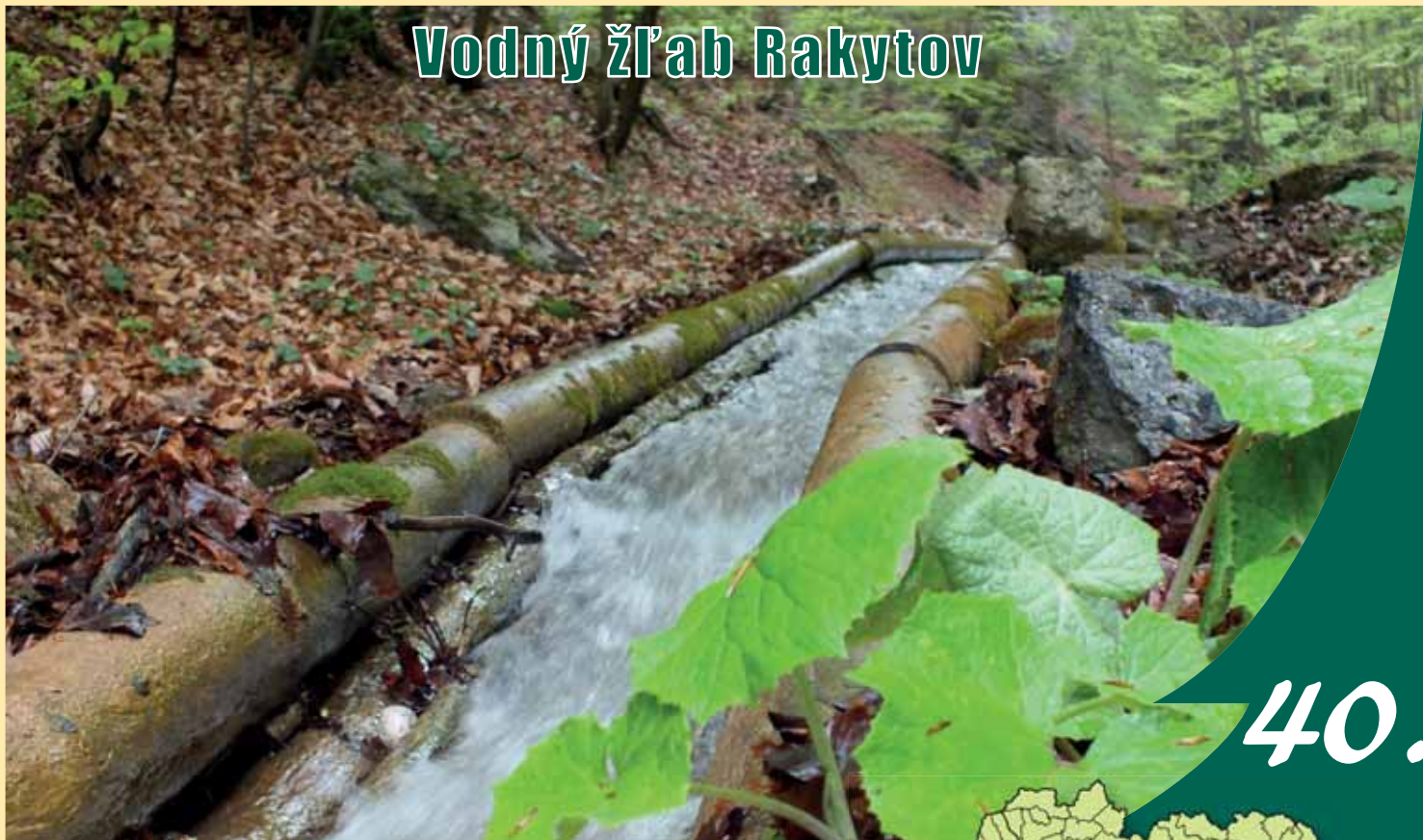
LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
OZ Námestovo
027 41 Oravský Podzámok
okres Dolný Kubín
(N 49° 16' 40,78" E 19° 19' 58,84")

www.lesy.sk

Vodný žľab Rakytov

40.

976 03 Dolný Harmanec
okres Banská Bystrica
(N 48° 49' 1,19" E 19° 2' 42,55")

www.lesy.sk

Pamätný exkurzný kameň

Pamätný exkurzný kameň tvorí pieskovec opracovaný do tvaru kvädra, na ktorom sú z obidvoch strán vytesané slovenské texty. Na čelnej strane stojí: „Ex-

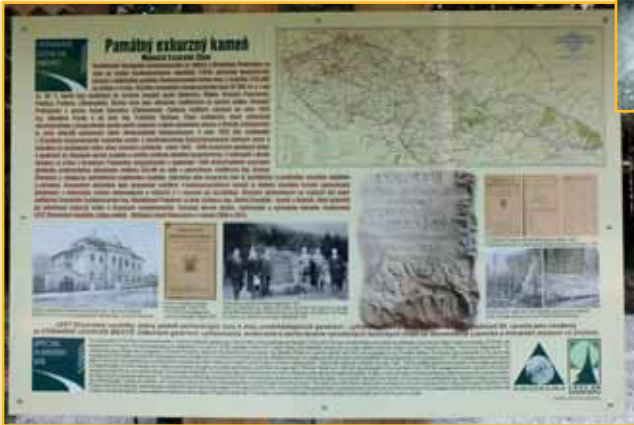

Mútne, Oravský Podzámok, Párnica, Polhora, Zakamenné). Pamätný exkurzný kameň bol štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky vyhlásený pri príležitosti 85. výročia jeho osadenia za významné lesnícke miesto 16.09.2015.

kurzie boli diskusie ohľadne postupných krokov a opatrení na zlepšenie systému lesného hospodárenia realizovaných v rokoch 1925-1930 a terénne prehliadky porastov, objektov a zariadení. Kameň pochádza z obdobia, kedy na čele Riaditeľstva Oravského komposesorátu stál Ing. Nikodém Panák a jeho zástupcom bol Ing. Andrej Kavuljak. Oravský komposesorát spravoval 32 806 ha, ktorých až 85 % tvorili lesy spravované šiestimi lesnými správami (Habovka,

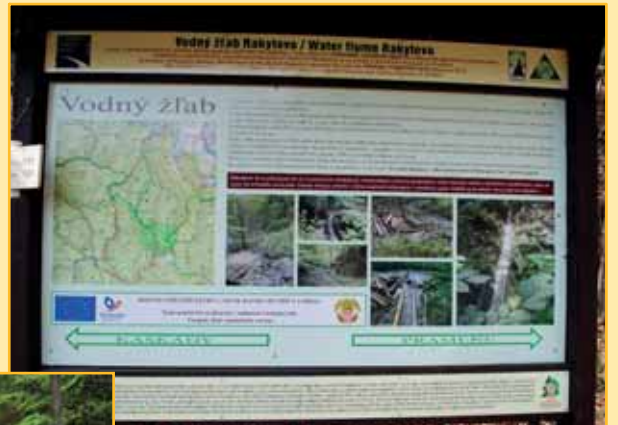
kursia riaditeľov čl. št. lesov a statkov za vedenia p. gen. riaditeľa Dr. Ing. Karola Šimana do lesov Oravského komposesorátu v septembri 1930“. Na zadnej strane sú uvedené mená účastníkov exkurzie – jedného z viacdňových stretnutí ústredného vedenia niekdajších Československých štátnych lesov a majetkov (ČSLM) s predstaviteľmi svojich dvanástich riaditeľstiev z Čiech, Moravy, Sliezska, Slovenska a Podkarpatskej Rusi, konaného v septembri 1930 v Oravskom Podzámku. Súčasťou programu ex-

Vodný žľab Rakyto

Vodný žľab, ktorý vybudovali v doline Rakytovo pri Dolnom Harmanci pravdepodobne už v 19. storočí. V celkovej dĺžke 2450 m sa používal na splavovanie rovnaneého dreva. Keďže celý bol tvorený drevom (smrekovým a jedľovým) bez

použitia iného materiálu, plynutím času sa opotreboval, poškodil a čiastočne úplne znefunkčnil. V historických záznamoch sa uvádza, že na území v správe Mestských lesov Banská Bystrica sa v roku 1922 ročne na jednom z troch vodných žľabov splavilo 2000 - 2500 priestorových metrov dreva a denne sa pri ňom vystriedalo 40 - 80 ľudí. Pri rekonštrukcii 1490 metrov vodného žľabu Mestskými lesmi Banská Bystrica sa spotrebovalo 267 m³ dreva. Úpl-

ne sa vymenilo 960 metrov pôdne (pozdĺžne rozrezané guľatiny s vydlabanými rozrezanými časťami, tak aby mohli ako koryto viesť vodu). Pôdne sú umiestnené na priečných guľatinách (pelstroch) rozmiestnených po celej dĺžke vodného žľabu vo vzájomnej vzdialenosti 3 - 6 m. Osadili 4 600 metrov bočiakov (sú vždy po dva na sebe uložené kmene - guľiače, po každej strane pôdne) očistili

nánosy, naplaveniny a závaly. Vodný žľab Rakyto je v súčasnosti jediným funkčným žľabom pre dopravu dreva v Európe, po trase 1,2 km sa nachádza 6 informačných tabúlí. V roku 2000 bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a LESY Slovenskej republiky, štátny podnik ho vyhlásili za významné lesnícke miesto 25.04.2014.

120. výročie narodenia významného lesníka Doc., Ing. Júliusa Kňazovického

V januári roku 2016 si pripomíname okrúhle 120. výročie narodenia známeho a produktívneho slovenského lesníka Doc. Ing. Júliusa Kňazovického.

Narodil sa 24.1.1896 na strednom Slovensku v Ľubietovej, kde absolvoval základné vzdelanie. V štúdiu pokračoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, po úspešnej maturite (1914) sa rozhodol pre lesníctvo, a tak pokračoval na Vysokej škole banskej a lesníckej v Banskej Štiavnici. V štúdiu ho zastihla I. svetová vojna, musel narukovať do cisárskej armády, počas bojov bol na talianskom fronte zajatý, preto štúdium chcel ukončiť až po návrate zo zajatia. Medzitým sa však Vysoká škola banská a lesnícka z Banskej Štiavnice presťahovala do maďarského Šoprona, kde štúdium ukončil v roku 1922. V roku 1942 úspešne dokončil doktorát.

Svoju lesnícku prax začínal ako lesný inžinier na lesných majetkoch Oravského komposesorátu v Oravskom Podzámku, vzápätí na Lesnej správe v Zuberici, kde pôsobil celých 15 rokov. Následne kratšie vykonával službu v obvode Riaditeľstva štátnych lesov a statkov Liptovský Hrádok na Čiernom Váhu i u Riaditeľstva štátnych lesov a statkov Banská Bystrica v Hronci.

Príchodom Slovenského štátu je v roku 1939 povolovaný pokračovať v práci na Ústrednom riaditeľstve štátnych lesov a majetkov v Bratislave vo funkcii poľovníckeho referenta a súčasne ako suplujúci docent na Lesníckom odbore Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave (1942 – 1944).

Po skončení II. svetovej vojny a následných reorganizácií u štátnych lesov, je od roku 1946 menovaný vedúcim Exponovanej inšpekcie štátnych lesov v Bratislave - Petržalke, potom v Piešťanoch. Tu ho zastihli pofebruárové kádrové čistky, pri ktorých ho Akčný výbor Komunistickej strany vyzval aby odstúpil z funkcie, čo aj urobil. V Piešťanoch napokon ostal pracovať na miestnej pobočke Lesprojektu.

V poľovníctve sa angažoval aj naďalej, patril k organizátorom slovenského poľovníctva. V rokoch 1946-1949 bol

hlavný redaktor odborného časopisu Poľovnícky odbor.

V závere svojej pracovnej kariéry, externe pracoval ako odborný pracovník Štátneho archívu v Radvani. Tu spolupracoval s ďalším významným, tiež „odloženým“ špičkovým slovenským lesníkom Ing. Tiborom Blatným.

Zomrel 17.2.1981 v Jure pri Bratislave vo veku 85 rokov.

Doc. Ing. Július Kňazovický je autorom odborných príručiek pre lesnícku prax (O topoľoch, Bratislava, 1950), štúdií z dejín slovenského lesníctva (Z minulosti lesov na Slovensku, Bratislava, 1959) a elaborátov regionálnych historických prieskumov k lesným hospodárskym plánom. Publikoval v časopisoch Les, Poľana. Bol členom Spolku pre ochranu prírody.

Popredný slovenský lesník, ústredný riaditeľ Oblastného riaditeľstva čl. lesov i rektor Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene Prof. JUDr. Ing. Papánek ho vo svojej publikácii „Šesť kníh môjho života“ charakterizoval takto: „Kňazovický, známy pracant, ale pre svoju povahu neoblúbený. Akčný výbor v roku 1948 ho vyzval, aby odišiel z funkcie riaditeľa, čo aj urobil“. Za svoju povahu však nemôžeme, máme ju od Boha a z génov.

Viliam Stockmann

Prečo mám rád les?

Zdenek Dlugoš
predseda OZ DLV

Dobrá otázka pre toho, kto sa narodil na dedine obklopenej lesom. Dobrá otázka pre toho, kto prvý pohľad v živote oprel na les.

Ako dieťa, ako chlapec, ale aj ako dospelý stále pri lese, alebo v lese. Šum, vôňu, spev vtákov, pokoj, miesto pre oddech, pre načerpanie síl, ale aj pre vnútorné zamyslenie môže poskytnúť iba les.

Ten majestátny chrám prírody poskytnie každému to, čo v dnešnom uponáhlanom svete potrebujeme – zastaviť sa, uvoľniť sa a počúvať. Prechádzky lesom to sú tisícky a tisícky krásnych obrazov a pohľadov, ktoré si zaslúžia našu vďaku, ale aj vďaku tým, ktorí sa o tento chrám prírody starajú. Preto mám rád les, preto doňho vstupujem, a preto s básnikom ho „z tej duše pozdravujem“.

Zdenek Dlugoš

Posilvestrovské povídání nejen o lesích, železničkách a novinářině

Nezamenitelný, stále s dobrou náladou a vždy ochotný sa porozprávať. Jeho pútavé príbehy a spomienky sú poznačené dlhými rokmi písania do najrôznejších periodík a preto im človek od samého začiatku verí tak, ako keby ich sám prežil. Dnes sme pre vás pripravili rozhovor s veľkým priateľom lesa a železníc a propagátorom slovenského lesníctva spoza rieky Moravy Jiřím Junkem.

Sí síce Moravák, ale roky sa pohybuje v slovenskom lesníckom prostredí. Čo ti hovorí 5 lesníckych F?

Tak tedy: **Ferbľa:** této disciplíně se věnuji minimálně, na karty nemám dostatek času.

Flinta: o myslivosti rád píšu, vysloužil jsem si za to zařazení do „síně slávy“, aktivně nelovím, jsem však častým porotcem při soutěžích ve vaření zvěřinových gulášů.

Frajerka: nejen proto, že to bude možná čist můj anděl strážný – moje paní, tvrdím, že s tímto oborem jsem se již vyrovnal. Zamilovaný dědek je dost směšný, hlavně těm frajerkám. A co bych si vymýšlel, když mladou a hezkou mám doma. Ale stejně – když se mne na nějaké besedě zeptají, co se mně na přírodě nejvíce líbí, odpovím, že hezká ženská. A když je v přírodě, už to nemá chybu!

Fajka: před třiceti lety jsem se našel na kouření a z hodiny na hodinu jsem toho nechal. Na pěkně vyřezanou fajku se ovšem rád podívám.

Flaša: s tou to mám podobně jako s frajerkama a fajkou. Očím se to líbí, ale kotel už je propálený. Ale když už chci zhešit, tak s dobrou slivovičkou nebo borovičkou, či drienkovicí, dobrým veltlínem nebo budvárkem.

Naši čitatelia Ťa poznajú ako novinára, ktorý píše najmä o zaujímavostiach zo slovenských lesov. Ako si sa dostal k lesníctvu, k novinárčine a prečo máš ako "chlapec z Moravy" taký blízky vzťah k Slovensku?

Třeba z Brna do Bratislavy je to kousek, jezdil jsem už jako malý kluk s mámou vozit se přes Dunaj lodí do Petržalky, nebo na trh pro ovoce. K lesnictví jsem přičichl při studiu folkloristiky v Muzeu TANAPu, k Tatrám měly blízko i začátky s novinářinou. Moje první reportáž se týkala těchto hor, kdy jsem se našel na autora nesmyslů, které o nich napsal. Můj článek jako reakce zaujal šéfredaktora, dával mně příležitost ke psaní a tak mně to už zůstalo. Studoval jsem fakultu žurnalistiky. Slováci jsou mně povahově blízcí, krajina je mně svojí krásou a pestrostí sympatická, svoji roli hraje i „jídelní a nápojový lístek“. Ujízďím na haluškách, ovčímu sýru, klobásicích, slanince, borovičce a vínu. Ale už mne musí hlídat ten příslovečný Míra.

Ktoré obdobie z tvojho pôsobenia na Slovensku považuješ za najkrajšie a prečo?

První jsem prožil na přelomu šedesátých let v TANAPu ve Ždiaru, protože tam pokračovalo moje dětství a mládí, prožité v Tatrách, druhé bylo na Horehroní v lesích a horách v okolí Červené Skaly. Krásné lesy, prima kamarádi, na druhé straně krásná samota. A v dolině Malý Župkov jsem našel v roce 1994 obrovský zdravý hříb. V tehdejší obchodě u kostela mu paní Kirdayová navážila 3, 65 kg. Přítomní

lesníci konstatovali: „My jsme tady v lesích každý den a přijde si nějaký Čehůň a najde toto...“

Odkedy sa nachádzajú pri Červenej Skale malé a veľké medvede?

Na Červené Skale jsem pobýval několik let na začátku 90. let. S kamarády a místními železničáři jsem strávil mnohé krásné a veselé chvíle v nádražním bufetu Sněženska. Když byla dobrá konstelace hvězd a podařila se konzumace pět piv a pět boroviček, měl host nárok na čestný titul Malý medvěd. Při dvojnásobné konzumaci Velký medvěd. Byl jsem mnohokrát laureátem toho vyššího stupně. A to mně zůstalo, i když jsem v této disciplíně už poněkud z formy...

Dlhé roky si sa venoval lesným železničiam. Prečo tento záujem? Ktorá je pre Teba najzaujímavejšia?

Můj táta byl železničář, bydleli jsme na strážním domku mezi brněnským hlavním nádražím a Židenicemi, na zahradě jsem na tříkolce a s tátovou čepicí na hlavě číhal na tehdy ještě parní vlaky. V sedmdesátých letech jsem se dostal na Čierny Balog, uchvátila mne Čiernohronská lesní železnice (ČŽ), tehdy byla ještě v provo-

zu. Měla to však už spočítané. Když na ní byl ukončen provoz byl jsem na posledním dni provozu, dal jsem se dohromady s lidmi kolem ing. arch Vláda Paška, kteří jí chtěli pomáhat. Pořádaly se brigády za její uchování, akcí se účastnily stovky lidí nejen z tehdejšího Československa. Jezdil mezi nás a železniče fandil i rodák z Hronce a patriot Mistr Ladislav Chudík. Postupem času jsem o CHŽ více psal, než pracoval s krompáčem, a to mně už zůstalo. Navštívil jsem postupně téměř všechna místa, kde lesní železnice byly, hovořil jsem s lidmi, kteří na nich pracovali, nebo je pamatovali. Pořádal jsem výstavy, besedy, napsal jsem knížku o lesních železnicích a lesním dopravnictví.

Patril si a stále patříš k velkým propagátorům slovenského lesnictva aj podniku LESY SR v Česku. Organizoval si v minulosti aj pobyty českých lesníků na Slovensku. Čo podľa Teba našich západných susedov v slovenských lesoch najviac zaujalo?

Asi to byl Lesnický skanzen i s projíždkou Čiernohronskou železnicí. Navštěvovali jsme i různá lesnická pracoviště, třeba školky, zaujala je kalamita (její likvidace) - ale teď už vážně - rádi jezdili do Dobšíně do střediska chovu koní, kde se zejména dámám líbili mohutní hřebci (a odborný doprovod), navštívili jsme i zubří oboru u Topolčianek, po ochutnávce topolčianského vína péra našeho autobusu prošla zatěžkávací zkouškou pod nákladem lahvovaného sluníčka. Já jsem si užival rána v leších v okolí lesnického hotelu na Pustém Poli u stanice Vernár, kde jsme bývali ubytovaní. Abych si po ránu pročistil hlavu a utřídil si program na celý den,

chodíval jsem na Besník nebo na Martalúzku. Hotel se na noc zavíral, tak jsem skákal v přízemí z okna. Kdo mne zná, ví, jaký to byl výkon. Před odjezdem z domova jsem měl živý sen. Zdálo se mně o lišce, která si se mnou ve snu před hotelem hrála. V reálu při návratu z procházky ze sedla Besník jsem potkal lišku, která byla evidentně zdravá, ale pustila mne asi na deset metrů, nenapadla mne, ale kus cesty šla souběžně vedle mne... Další podivný příběh z tohoto kraje: Když jsem se v roce 1995 loučil s krajem kolem Červené Skaly, při poslední vycházce Dlouhou dolinou ve Stračaníku se se mnou „přišla rozloučit“ všechna zvířata, se kterými jsem se tam setkával. Až na jelena dvanáctěráka, který mne k sobě pouštěl na dvacet metrů. Od potoka nedaleko Stádlá něco velkého odskočilo - „můj“ jelen dvanáctěrák. Byl zrovna krásný západ slunce. Na kraji lesa

se jelen zastavil, otočil se a jeho výsady zazářily uprostřed paroží jako zlatý kříž. Snad jsem to chtěl vidět, kdo ví...

Podnik LESY Slovenskej republiky organizuje množstvo podujatí pre verejnosť, ktorých si sa v minulosti pravidelne zúčastňoval. Organizátori Naj Horára ťa už neoficiálne označili za maskota podujatia - teda za niekoho, bez ktorého by súťaž nebola úplná. Ako z tvojho pohľadu vníma verejnosť tieto podujatia? Majú svojich priaznivcov aj v Česku?

V roce 2015 jsem zaznamenal rostoucí zájem okoloidoucích návštěvníků. Zejména dámy obdivovaly výkony lesníků,

pánové zase lesaček. V České republice určitě jsou podobné akce, i když v menším rozsahu, ale bohužel nemohu posoudit jejich kvalitu, když jsem na Donovalech, už nezbývá čas na domácí soutěže.

Napriek svojemu dôchodkovému veku si nevymenil fotoaparát a novinársky blok za papuče a televízor. Čomu sa v súčasnosti venuješ okrem občasných prispievania do Lesníka. Aké sú tvoje plány na najbližšie roky?

Stále dopisují do časopisů Silva Bohemica, Svět myslivosti, Les, Tatry a občas Poľovníctvo rybárstvo, občas externě přednáším na brněnské lesnické fakultě mimoprodukční funkce lesa, lesní estetiku a podobně. A jsem dvojnásobným dědečkem. Před nedávnem se na mne obrátili se žádostí o pomoc s přípravou expozice o bývalé lesní železnici starosta obce Turčianská Štiavnička s místním jedenáctiletým chlapcem Davidem, kterého tato tematika baví, což mne moc těší. Tak se pro ně kromě jiného pokouším sehnat malou motorovou úzkorozchodnou lokomotivku „gebusku“. Nevíte náhodou o nějaké zapomenuté?

Ďakujem za rozhovor

-vr-

Hlucháne spoza hraníc

V Nadlesníctve Wisla sa od roku 2002 zaoberajú chovom zameraným na zvýšenie počtu mimoriadne ohrozených tetrovov hlucháňov. Ako sa darilo tomuto ohrozenému druhu na tomto území v minulosti a ako sa mu darí teraz prinášame v nasledujúcich riadkoch.

V minulosti kráľ pohraničných lesov Poľska a Slovenska

Tetrov hlucháň sa v lesoch Nadlesníctva Wisla vyskytoval celé stáročia. Pravidelne sa v tejto oblasti konali poľovačky na túto pernatú poľovnú zver. V polovici devätnásteho storočia bolo toto územie pod nadvládou Habsburgovcov, lesy spravoval gróf Braid z Viedne, ktorý ohromný množstvom tetrovov vyskytujúcich sa na tomto území, sem neskôr začal pozývať

vyhodnotená ako kritická, kvôli úplnému vyhynutiu tohto druhu na území Pomoránska a v Sudetoch a spomínanému nízkemu množstvu tetrovov v Karpatoch.

Všetko sa dá, keď sa riešia nielen dôsledky, ale aj príčiny

Vášeň pre tieto veľké vtáky rodu *Galliformes* a katastrofálny stav populácií na celom území Poľska vyvrcholil v myšlienku založenia umelého chovu pre tento druh. Začiatky voliérového chovu sa datujú v roku 2002, kedy prof. Doc. Romanem Dziedzicem získal finančnú podporu z Národného fondu na ochranu životného prostredia a vodného hospodárstva.

„Ak sa snažíme o navrátenie nejakého druhu do prírody, vždy je potrebné najskôr nájsť príčiny jeho vymiznutia a následne ich odstrániť. Preto sa aktivity v chove musia prepojiť s činnosťou v lese na zlep-

z tejto oblasti. Zo zakúpených vajec sa vyľahlo 13 mláďat, ktoré boli odchované do dospelosti. V nasledujúcom roku bolo 10 z týchto jedincov s monitorovacími vysielkami vypustených do voľnej prírody. Tri vysielky neboli aktívne, dva tetrovov boli usmrtené a päť tetrovov prežilo sezónu.

Chovné stredisko – nádej pre lepšie, hoci vôbec nie ľahký začiatok

Samotné stredisko pre chov sa nachádza v nadmorskej výške 750 m n. m., čo je prostredie charakteristické vysokým úhrnom zrážok. Z toho dôvodu sú aj vybudované voliéry prekryté tak, aby chránili chov pred týmito nadmernými zrážkami. Keďže je chov tetrovov veľmi náročný a komplikovaný, dochádzalo v umelých voliéroch k viacerým komplikáciám a chovy následne neboli účinné. Preto boli v poľsi Wisla prijaté technické a organizačné riešenia, ktoré následne pomohli vytvoriť vo voliéroch také optimálne podmienky ako sa vyskytujú v prirodzených stanovištiach tohto vzácneho druhu. Toto riešenie malo za cieľ postupne upravovať priestory voliér tak, aby vyhovovali veku a požiadavkám chovaných tetrovov – obrazne povedané „voliéry rástli s kurčatami“.

Lesný radca Praunshofer s tetrovom

poľovných hostí. Záujem o túto poľovnú zver nabral takých rozmerov, že už v tom období sa Habsburgovci snažia o vytvorenie vhodných podmienok a stanovišť pre rozvoj populácie tetrova a následne aj pre jeho lov. Vznikla správna ochrana miest výskytu týchto vtákov, čo sa prejavilo tým, že aj napriek tomu, že tetrov hlucháň bol lovený aj v medzivojnovom období, stále bola jeho populácia najväčšia na poľských hraniciach v poľsi Wisla.

Kedy začala klesať početnosť tohto druhu?

Netreba chodiť ďaleko do minulosti. K výraznému poklesu populácií došlo okolo polovice dvadsiateho storočia v dôsledku zmeny hospodárenia v lesoch, a to nielen zmenou ekonomiky, ťažbou dospelých stromov, ale tiež zvyšujúcim sa počtom návštev lesov a rovnako aj zvýšeného množstva predátorov. Počas inventarizácie tohto druhu v rokoch 1999-2002 sa na ploche cca 25.000 ha lesov Beskýd Sliezkych zistilo len 10 ohnísk výskytu a v Karpatoch (oblasti Beskýd, Tatier a Gorce Hory) ich celkový počet neprekročil 200 jedincov. Po celom území Poľska sa ich nachádzalo približne 500 - 550 kusov, pričom sa zdá, že ich početnosť naberala neustále klesajúci trend. Z týchto dôvodov začali Lasy Państwowe venovať zvýšenú pozornosť tetrovom v Nadlesníctvach Wisla a Lezajsk. Populácia tetrova v Poľsku bola

šenie podmienok ich existencie. Najväčší prirodzení nepriatelia v divočine tetrovov sú líšky, kuny schopné prenikať do lesov a zničiť celú znášku vajec. Boj s prirodzenými predátormi je prvotný krok lesníkov pre znovu-oživenie populácií tohto druhu“- vysvetľuje Zenon Rzońca, zakladateľ šľachtiteľského programu z Nadlesníctva Wisla.

Záchrana spoza hraníc

Keďže populácie tetrovov v Poľsku boli príliš malé, nebol možný ich odchyt a použitie pre začínajúci chov, pretože strata každého jedinca, ohrozovala prirodzene prežívajúcu populáciu. Z toho dôvodu, po dôkladnej genetickej analýze, ktorá ukázala, že pôvodná populácia tetrovov z územia Poľska sa zásadným spôsobom nelíšia od populácie žijúcej v Bielorusku v okolí rieky Pripjať, bolo pre založenie chovu zakúpených 15 vajec

Voliéra s adaptačným výbehom

Zenon Rzońca - tvorca programu na chov tetrova na Wisle

Komplikovaný druh, komplikovanejší chov

Chov tetrova hlucháňa je veľmi komplikovaný, pretože tento vták žije v prírode na veľmi neprístupných miestach, bez toho, aby prichádzal do kontaktu s

ľudskou civilizáciou a je veľmi citlivý na akékoľvek ochorenie. V prípade, že by sa do umelého chovu dostala napr. vtáčia chrípka, chov by bol pravdepodobne úplne zničený. Preto zamestnanci pracujúci v tomto chovnom zariadení musia dodržiavať prísne hygienické opatrenia a pred vstupom do chovných priestorov si vymeniť obuv, následne ju vydezinfikovať a použiť tiež ochranný odev. Veľmi dôležité pre vychovanie zdravých dospelých jedincov je zabezpečiť bakteriálny flóru potrebnú pre samcov tohto druhu a desiatky ďalších vecí.

Keď voliery rástli s kurčatami...

Mláďatá sú pripravované na vypustenie do voľnej prírody hneď odo dňa ich vyliahnutia. Správne sa v prírode sa učia od svojich matiek, s ktorými sú spoločne umiestnené v jednej voliére. Do vonkajších voliér sú vypúšťané až 20-dňové kurčatá s vytvorenou schopnosťou termoregulácie. Voliery sú budované tak, aby boli tetromi vystavované čo najmenšiemu stresu. Potrava je závislá od ročného obdobia. V zime sa tento druh živí ihličím, no v lete je jeho potrava obohatená o púčiky, kvety, čučoriedky, rôzne časti rastlín, a tiež napríklad mravce, z ktorých získavajú množstvo bielkovín. Mladé tetromi sú v septembri premiestňované do voliér s adaptačným vybavením, ktoré sa nachádzajú v blízkosti miesta, v ktorom sú neskôr vypúšťané. Na svoje vypustenie do voľnej prírody sa v adaptačnej voliére pripravujú cca štyri týždne. Tetromi odchované vo voliérach v poľesi Wisła boli a sú postupne uvoľňované do prirodzeného prostredia s dramaticky riedkou, divokou beskydskou populáciou, tvorenou Karpatským pod-

druhom *Tetrao urogallus rudolfi*. Je veľmi pravdepodobné, že na tomto území sa vyskytuje nížinný aj horský poddruh tetrova hlucháňa.

Desiatky tetrovov, každý v hodnote 1000 eur, ročne opúšťajú bezpečie chovného zariadenia

Napríklad iba v roku 2008 bolo do voľnej prírody vypustených 95 mladých tetrovov. Na základe pobytových znakov sa potvrdil výskyt vypustených jedincov v blízkosti adaptačnej voliery. Ich prítomnosť a budovanie tokanísk potvrdilo, že lesy Nadlesníctva Wisla sú aj v súčasnosti vhod-

ným biotopom pre tento druh. Celkovo tu od roku 2002 vypustili voliérového chovu do voľnej prírody viac ako 550 vtákov do lesov v okolí Baranej Hory.

Aby bolo možné pozorovať a prezentovať tieto plaché vtáky verejnosti, bola vybudovaná špeciálna voliéra. Jendru stenu tejto voliery, ktorá tvorí bariery medzi pozorovateľmi a tetromi tvorí špeciálne sklo, cez ktoré je možné pozorovať tetromi bez toho aby boli vystavované stresu. Návštevu, tejto špeciálnej voliery je možné si vopred dohodnúť.

Fotografie (<http://www.wisla.katowice.lasy.gov.pl/gluszcze#.Vo5uoLjhDIU>)

-as-

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
srstnatá zver												
šakal zlatý												01.08.-28.02.
ondatra pížmová												
liška hrdzavá												
medvedík čistočný												
psík medvedíkovitý												
nutria riečna												
norok severoamerický												

Legenda: **1** čas lovu; **(1)** bažant poľovný – v bažantniciach od 1.10.-28.2., lov sokoliariskými dravcami 1.9.-31.12.; **(2)** bažant jarabý – kohút v bažantniciach 1.9.-28.2.; **(3)** sojka škriekavá – v poľovných oblastiach s chovom malej zveri, v ostatných revíroch od 10.9.-28.2.; **(4)** straka čiernozobá – v poľovných oblastiach s chovom malej zveri, v ostatných revíroch od 10.9.-28.2.; **(5)** vrana túlavá – v poľovných oblastiach s chovom malej zveri, v ostatných revíroch od 1.8.-10.2.; **(6)** muflón lesný (samec) – vo zverniciach celoročne; **(7)** zajac poľný – poľovnými dravcami 1.9.-31.12.; **(8)** vlk dravý – osobitným usmernením podľa vyhlášky č. 489/2013 § 71.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
srstnatá zver												
jeleň sika												
jeleň lesný, jelenča												
jelenica												
daniel škvrnitý												
danielca, danielca												
muflón lesný (6)												
muflonica, muflonica												
smec hôrny							16.05.-30.09					
sma, smča										01.09.-31.12.		
kamzík vrch. alpský										01.09.-31.12.		
králik divý										01.09.-31.12.		
diviak lesný, diviaca										1.7.-15.01.		
diviaca, lanštitak												
pasamec bielochvostý (7)												
zajac poľný (8)												1.11.-31.12.
zajec lesný												01.09.-30.11.
kuna lesná a skalná												01.09.-28.2.
tchort tmavý												01.09.-28.2.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
pernatá zver												
bažant poľovný - kohút (1)												1.11.-15.1.
bažant jarabý - kohút (2)												1.10.-31.12.
navran čierny										1.8.-20.1.		
holub hrivňák										1.8.-31.10.		
hrdlička záhradná										1.8.-31.12.		
hus divý, sietinná										1.10.-20.1.		
chochlačka sivá,										1.10.-15.1.		
chochlačka vrkocátá										1.10.-15.1.		
jarabica poľná										1.10.-15.11.		
jarabok hôrny - kohút										1.10.-15.11.		
kačica divá										1.9.-31.1.		
kuroptva horská										16.9.-31.12.		
lyska čierna										1.10.-15.1.		
morka divá - kohút										16.3.-15.5.		
morka divá (F + M)										1.10.-31.12.		
sluka lesná										1.9.-30.11.		
sojka škriekavá (3)										1.6.-28.2.		
straka čiernozobá (4)										1.6.-28.2.		
vrana túlavá (5)										1.6.-28.2.		

Kráčajúce stromy môžu prejsť takmer 20 metrov za rok

Podobne ako Enti z Tolkienovej ságy Pán prsteňov, sa stromy skutočne pohybujú, nie však dosť rýchlo na to, aby unikli reťazovým pílam a mačetám, ktoré ich ohrozujú. Chodiace stromy sú skutočnosťou a v juhoamerickom Ekvádore ich objavil slovenský vedec Peter Vršanský zo Slovenskej akadémie vied, napísal spravodajský portál BBC.

Aby ste uvideli chodiace palmy, musíte cestovať celý deň z ekvádorského hlavného mesta Quito do strediu biosférickej rezervácie Sumac, zapísanej v zozname prírodných pamiatok UNESCO. Zatiaľ čo sa niektorí vedci sporia o to, či stromy naozaj chodia, Vršanský tvrdí, že videl tento jav na vlastné oči.

„Ak pôda, v ktorej strom rastie, eroduje, narastú mu nové, dlhé korene, ktoré hľadajú pevnejšiu pôdu a viac svetla. Keď sa korene usadia v novej pôde a strom sa postupne presunie k novo usadeným koreňom, staré korene sa pomaly dvíhajú zo zeme nahor,“ vysvetľuje Peter Vršanský. *Socratea exorrhiza* je druh palmy, ktorá sa zaraďuje do čeľade arekotvaré. Každý deň sa korene dokážu premiestniť až o tri centimetre. Ročne to teda môže byť až dvadsať metrov.

Palma z tropického ekosystému Strednej a Južnej Ameriky narastá do výšky 25 metrov, je opeľovaná chrobákmi a jej semená a sadenice sú zdrojom potravy

pre množstvo zvierat. Zarážajúce však je, že tento rozprávkový les je v súčasnej dobe na predaj prostredníctvom „poľnohospodárskej reformy“, ktorá podporuje miestnych obyvateľov vo výrube stromov, aby nadobudli právo na vlastníctvo vlastného kusu zeme.

Spolu s miestnym sprievodcom a ochrancom prírody Thierryom Garcíom objavil Vršanský počas niekoľko mesačného dokumentovania džungle aj neznáme 30 metrov vodopády a dva, dovtedy nepoznané, druhy stavovcov – nový druh žaby a jašterice.

Okrem toho Vršanský objavil prapodivného švába, ktorý žil pred takmer 100 miliónmi rokov. Živočícha aj s mláďatkami našli na území dnešnej Barmy (Mjanmarsko) v jantári, ktorý ho zakonzervoval. Na svete už dnes nežije žiaden tomu podobný tvor. S najväčšou pravdepodobnosťou išlo o osamelého lovca, ktorý rýchlo behal. Korist' chytal krátkymi a silnými trňmi, ktoré sa vyvinuli na jeho extrémne dlhých nohách. Na Slovensku, v oblasti Malých Karpát, našiel zase spolu s kolegami 16 miliónov rokov starú fosíliu bzdochy. Ide iba o druhý fosílny nález hmyzu na našom území.

-vr-

Snímky: archív Peter Vršanský
Zdroj: <http://www.bbc.com/travel/story/20151207-ecuadors-mysterious-walking-trees>

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik spravuje a manažuje viac ako 900 000 ha lesa (približne 45 % lesov Slovenska). Hlavnou obchodnou činnosťou podniku je predaj listnatého a ihličnatého dreva. Pri obnove lesa podnik ročne vysadí 16 miliónov sadenic lesných drevín a do výsadby a ochrany lesa investuje približne 20 mil. eur.

V roku 2014 štátny podnik spravoval 856 tis. ha poľovných pozemkov, čo je 19 % z výmery poľovnej plochy SR a právo poľovníctva vykonával v 79 režijských poľovných revíroch o výmere 342 161 ha (z nich 267 863 ha v správe podniku). Výkon poľovníctva prenájmali v roku 2014 na výmere 588 tis. ha, čo predstavuje 69 % poľovných pozemkov v správe štátneho podniku.

Plánovaný lov bol v poľovnickej sezóne 2014 splnený na 95 % pri jelenej zveri, 87 % pri danieľej zveri, 78 % pri muflonej a tiež srnčej zveri a 81 % pri diviácej zveri. Celkový odlov raticovej zveri bol splnený na 86,66 %. Odlovových bolo 7 kamzíkov z plánovaných 8 kusov. V roku 2014 sa v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky vyprodukovalo 270 ton zveriny.

Lesník 1/2016

LESY Slovenskej republiky,
štátny podnik

Lesníci si zmerajú sily na lyžiach

V poradí už 52. ročník Venerovského memoriálu, Medzinárodných majstrovstiev lesníkov SR v lyžovaní, sa uskutoční od 13. do 15. marca 2016 v areáli FIS na Štrbskom Plese. Pretekov sa zúčastňujú pretekári zo Slovenska, Českej republiky, Poľska a Ukrajiny a merajú svoje fyzické sily v behu na lyžiach so strelbou zo vzduchovky a v obrovskom slalome. Víťaz v dvojkombinácii získa titul Majster lesník Slovenska a Majsterka lesníčka Slovenska, absolútny víťaz bude Víťazom Venerovského memoriálu. Podujatie, ktorého usporiadateľmi sú štátne lesy TANAPu, sa uskutoční pod záštitou ministra pôdohos-

podárstva a rozvoja vidieka SR a predsedu Odborového zväzu pracovníkov drevárskeho, nábytkárskeho a papierenského priemyslu, lesného a vodného hospodárstva.

Lesníctvo patrí medzi málo povolání, pre ktoré je charakteristická prevaha práce v prírode. Výrazná časť lesníkov vykonáva neľahkú činnosť v lesnom prostredí počas celého roka, bez ohľadu na počasie. Toto si vyžaduje okrem vysokých odborných vedomostí a úprimného vzťahu k prírode aj dobrý zdravotný stav a fyzickú kondíciu. V zimnom období sú v tomto prostredí lyže neodmysliteľnou pracovnou pomôckou. Už v prvých rokoch po druhej svetovej vojne sa uskutočňovali každoročne lyžiarske kurzy, počas ktorých sa lesníci učili ovládať lyže v náročnom horskom prostredí. Na záver týchto kurzov sa zvyčajne usporiadali preteky. Na kurze v roku 1946 skrsla myšlienka usporiadať aj oficiálne preteky lesníkov celého Česko-Slovenska. Prvý ročník Venerovského memoriálu sa konal už v nasledujúcom roku 1947. Jeho základnou myšlienkou bola prezentácia práce lesníkov, ktorí v zimných podmienkach pri výkone svojho povolania v lese nevyhnutne musia zvládať aj pohyb na lyžiach. Za zakladateľov pretekov pod názvom Venerovského memoriálu sú považovaní vtedajší poprední slovenskí lesníci: Štefan Grandtner, Gabriel Ma-

zúr, Mikuláš Michelčík st., Jozef Müller, Martin Lehotský, Milan Hirš, Ján Cigáň, Martin Užík.

Záujemcovia z radov lesníkov o účasť na 52. ročníku Venerovského memoriálu sa môžu prihlásiť na preteky v termíne najneskôr do 22.2.2016 na emailovej adrese mjurco@lesytanap.sk alebo na tel. číslach 0903 987 535, 052/4780368, resp. faxom na tel. číse 052/4780359.

*Ján Marhefka
Vedúci Odboru prác
celospoločenského významu
Štátne lesy TANAPu*

Voda z jedného prameňa do dvoch morí a Novot'ské furmanské dni

Krásu a silu ťažných koní je možné obdivovať nielen v lesných porastoch pri ťažbe dreva ale aj na furmanských pretekoch na najrôznejších miestach po celom Slovensku. Tradične sa najlepší furmani stretnú **6. februára 2016** na už **12. ročníku Novot'ských furmanských dní**. Prihlásených je v polovici januára takmer 40 pretekárov z Česka, Poľska a zo Slovenska,

ktorí budú súťažiť v rýchlostnej disciplíne – ťahanie saní, v zručnosti a v sílovej súťaži v ťahaní dreva. Pre deti sú pripravené hry s lesnými pedagógmi, a tiež budú mať možnosť odviezť sa psích záprahoch.

Novot' je jednou z mladších zamagurských obcí, pôvodne sa volala podľa svojho zakladateľa Jurčákova. Na hranici novot'ského chotára s Poľskom sa nachádza rarieta, nazývaná Delená voda - z jednej studničky tu vytekajú dva potôčiky, z ktorých jeden patrí do Baltského (steká do Poľska), druhý do čiernomorského rozvodia (ako prítok Bielej Oravy). Je rozvodím Baltského a Čierneho mora. V intraviláne a v chotári obce sa nachádza 16 kaplniek, krížov a Božích múk. Obec je podobne ako Oravská Lesná a Zákamené osídlená rozptýlenou zástavbou. Dva kilometre od obce sa nachádza hraničný priechod s Poľskom, Novot'-Ujsoly, ktorý umožňuje prepojenie Oravy s

Poľskom, Kysucami, ale najmä s Českou republikou. Z hraničného priechodu Novot' je na hraničný priechod Skalité-Zvarďon len 24 km. Obec sa stala obľúbeným miestom rekreačných pobytov ľudí, túžiacich po spojení s prírodou. K dispozícii je jazdiareň, v zimnom období je možnosť jazdy na saniach alebo využitie dvoch lyžiarskych vlekov. Cez kataster obce prechádza turistický chodník Pilsko-Babia hora.

-vr-

Vývoj lesného hospodárstva v Uhorsku v Rakúskej monarchii

Obdobie od bitky pri Moháči (1526) po dualizmus (1867) (12. časť)

Zasadanie Uhorského lesníckeho spolku v Banskej Bystrici

Uhorský lesnícky spolok mal v dňoch 22. - 24. júna 1853 zasadnutie v Banskej Bystrici. Na jeho programe bolo okrem iného aj prerokovanie návrhu na založenie Vyššieho lesníckeho učilišťa. Banská a lesnícka akadémia v Banskej Štiavnici síce vychovávala vyššie lesnícke kádre, ale jej úzka previazanosť s baníctvom bola už v tejto dobe skôr brzdou ako pokrokom. A tak sa hľadali cesty na osamostatnenie lesníckeho vyššieho školstva. V tomto období rezonoval návrh na vytvorenie vyššieho lesníckeho školstva o ktorom podrobne na zasadnutí spolku referoval súčasný vedúci profesor Lesníckeho odboru na Banskej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici Frídrih Ignác Schwarcz. Podľa tohto plánu toto učilište by bolo založené z výnosu súkromných zbierok. Zamestnávalo by troch profesorov, z ktorých jeden by bol súčasne riaditeľ tohto ústavu, tento by prednášal základy lesníctva a s tým súvisiace predmety, druhý profesor prírodné vedy a tretí matematiku s technickým kreslením. Okrem nich by mal ústav k dispozícii aj troch pomocných profesorov.

Táto myšlienka, ktorá spočiatku mala široký ohlas aj podporu, postupne ochabla. Dôvodom bola skutočnosť, že

v správe Uhorského lesníckeho spolku boli spočiatku maďarskí zástupcovia zastúpení v menšine. Až po spolkovom „prevrate“ v roku 1866, tento ovládli maďarskí zástupcovia ako Albert Bedő, Karol Wágner a Adolf Divald, kedy už myšlienka Vyššieho lesníckeho učilišťa nebolo taká aktuálna, pretože Lesnícky odbor v Banskej Štiavnici sa dostával nielen na vyššiu úroveň, ale aj jeho závislosť od baníckeho vplyvu bola čoraz menšia.

Idea založenia lesníckych škôl v Uhorsku bola síce aktuálna ešte dlho, ale do štádia realizácie sa ani jeden z návrhov nedostal.

Úprava o cenách lesných produktov

Hlavný lesný inšpektorát v Budíne vydáva 10.1.1855 všetkým podriadeným zložkám úpravu o cenách lesných produktov, v nadobúdacích cenách a správnych nákladoch. Hlavný lesný inšpektorát opätovne zistil, že viaceré podriadené zložky, ktoré spravujú lesy a vedú materiálové a finančné účtovníctvo počítajú k nadobúdacím nákladom lesných produktov, určených na spotrebu, aj lesnú taxu, hoci sa obežníkom Hlavného lesného inšpektorátu zo 6.2.1853 jasne vysvetlilo, čo treba rozumieť pod nadobúdacími nákladmi, ďalej, že cena dreva na pni nie je to isté

ako hodnota na pni. V nasledujúcom texte inštrukcie preto Hlavný lesný inšpektorát podrobne podáva vysvetlenie týchto pojmov a ich praktického riešenia.

Služobná inštrukcia lesným úradom

Dalšia služobná inštrukcia Hlavného lesného inšpektorátu v Budíne je adresovaná c. k. lesným úradom. Všeobecné ustanovenia sú podrobne rozpísané do 38 paragrafov.

Zjazd Uhorského lesníckeho spolku

V roku 1855 sa konal zjazd Uhorského lesníckeho spolku v Prešporku. Zúčastnil sa na ňom okrem iných aj jeho zakladateľ Wilim Rowland, na ktorom sa zoznámil s prešporským purkmajstrom Kampfüllerom, ktorý Rowlanda odporučil Mestskej rade, ktorá ho o rok neskôr (1856) zvolila za mestského lesmajstra.

Uhorská lesnícka konferencia

Uhorská celoštátna lesnícka konferencia v Kežmarku v roku 1856 riešila predovšetkým problémy ochrany lesa.

Vyhláška o hospodárskej úprave lesov

Ministerstvo financií vo Viedni vydalo 24.8.1856 vyhlášku o vymeriavaní, odhade a hospodárskej úprave štátnych lesov, ktorá bola platná pre všetky korunné krajiny rakúskeho mocnárstva. V Uhorsku bola vyhláška platná od 1.1.1858. Bola to prvá takáto podrobná úpravnícka vyhláška s veľkým významom pre lesnícku prax. Z toho dôvodu uvádzame aspoň jej osnovu.

Vyhláška bola štruktúrne rozdelená na VII. časť a 77 paragrafov, ktoré z priestorových dôvodov neuvádzame, vo vyhláške sú podrobne rozpísané a vysvetlené:

- I. časť: Všeobecné ustanovenia.
- II. časť: Vymeriavanie a mapovanie lesov.
- III. časť: Odhad stavu lesov.
- IV. časť: Hospodárske sústavy.
- V. časť: Odhad produkcie drevnej hmoty.
- VI. časť: Lesný hospodársky plán
- VII. časť: Úpravnícky personál a dielo hospodárskej úpravy lesa
- VIII. časť: O vykonaní lesného hospodárskeho plánu, evidencií, revízií a obnove lesného hospodárskeho plánu a odhade výnosu.

Zasadanie Uhorského lesníckeho spolku v Užhorode v auguste 1857

Na rokovaní sa riešilo okrem inej agendy založenie lesníckych škôl nižšieho stupňa ako podmienku hospodárskeho

Pamätník v dolnej botanickej záhrade v B. Štiavnici.

rozvoja. Spolok tento problém zveril svojej komisii, do ktorej boli vymenovaní nasledovní lesnícki činníci tejto doby:

Ladislav Korizmic s.c. finančný radca, Budín
Emanuel Balasits c.k. lesný radca, Banská Štiavnica

Fridrich Schwarz c.k. banský radca a vedúci profesor Lesníckeho odboru na Banskej a lesníckej akadémii, Banská Štiavnica
Ferdinand Laudyn, kniežací lesmajster, Magyarövár

Karol Fibich, lesný dozorca
Albert Siebenfeund, lesný radca majetkov grófa Pálffyho v Prešporke
František Smetáček, tajomník Uhorského lesníckeho spolku
Dr. Kornhüber a Edmund Mack, profesori vyššej reálnej školy v Prešporke

Výsledkom rokovania komisie bol nasledovný záver:

Prostredníctvom Uhorského lesníckeho spolku sa majú založiť tri lesnícke školy v rôznych častiach Uhorska tak, aby každá z nich mohla pojať 30 žiakov. Sídlo prvej by bol Keszthelyi, druhej Slovenská Ľupča a tretia by bola v župe Bihár. Vyučovanie by malo byť predovšetkým praktické, preto každá škola by mala mať pridelené školské poľsie dostatočnej rozlohy. Profesorský zbor by mal pozostávať z riaditeľa, ktorý by bol súčasne prednostom zriadeného lesného úradu, dvaja profesori, dvaja pomocní profesori.

Okrem praktických cvičení ba sa vyučovali tieto predmety: prírodopis, poľovníctvo, lesnícka zoológia, geológia, klimatológia, náuka o prostredí, ťažba dreva,

náuka o správe lesov. Z technických predmetov algebra, teoretická a praktická geometria, základy mechaniky a rysovanie.

Dĺžka štúdia bola plánovaná na dva roky s tým, že pre maďarských študentov by bolo štúdium bezplatné.

V praxi sa napokon z týchto návrhov nerealizovalo nič. Poľnohospodárska a lesnícka škola v Keszthelyi bola založená až o osem rokov neskôr, postupne si získala v Uhorsku dobrú reputáciu.

Vydanie cisárskeho patentu o rozšírení pôsobnosti lesného zákona

Cisár František I. vydal 24.6.1857 patent, ktorým rozšíril pôsobnosť rakúskeho lesného zákona zo dňa 2.12.1852 aj pre rakúske dedičné krajiny (Uhorsko, Chorvátsko, Slavónsko, Sedmohradsko, Vojvodinu a Temešský banát) s platnosťou od 1.1.1858.

Bola to zaujímavá legislatívna situácia na území Uhorska, pretože zákon tu platil len do roku 1867 (vznik dualizmu) teda 10 rokov. Od roku 1867 vstúpil do platnosti opäť starý lesný zákon z roku 1807 článok 21. Tento platil až do vydania lesného zákonného čl. 31/1879, ktorý bol prvým komplexným lesným zákonom na území Uhorska.

Obežník o zostavovaní ročných rozpočtov

Hlavný lesný inšpektorát pre Uhorsko v Budíne zasiela 12.7.1858 poriadným zložkám obežník v ktorom je odpis vyhlášky c. k. Ministerstva financií o zostavovaní ročných rozpočtov štátnych lesov.

Reorganizácia lesných inšpektorátov

Nariadenie Ministerstva financií z 8.9.1858, ktorým sa ruší Hlavný lesný inšpektorát pre Uhorsko v Budíne dňom 30.10.1858 a súčasne sa vytvárajú lesné odbory pri piatich oddeleniach Krajinského finančného riaditeľstva v Budíne, Prešporke, Košiciach, Šoprone a Veľkom Varadíne. Pripája sa tabuľka personálneho stavu v texte, vedúci s titulom lesného radcu, tajomník, koncipista a praktikant.

Zisťovanie výmer lesných častí

Nariadenie Lesného inšpektorátu pre Uhorsko zo dňa 30.9.1858 podriadeným zložkám a úradom o zistení výmery lesných častí, ktoré sa majú podľa urbárskeho zákona z 2.3.1853 odstúpiť bývalým urbárialistom, ktorí mali právo na lesné služobnosti (odber dreva). V súvislosti s pochybnosťami, aký postup treba voliť, ak časti lesov, ktoré sa majú odstúpiť, majú nadmerné drevné zásoby, alebo naopak nedostačujúce, vydalo Ministerstvo financií výnosom z 27.8.1858 špeciálnu úpravu.

Prvý lesnícky časopis u nás

Významné lesnícke osobnosti v období rozvoja Lesníckeho odboru Banskej a lesníckej akadémie v Ban-

skej Štiavnici a tým aj lesníctva v Uhorsku Adolf Divald a Karol Wágner založili v roku 1862 v Banskej Štiavnici časopis „Erdészeti Lapok“ (Lesnícke listy), vlastníkom ktorých bol od roku 1864 Uhorský lesnícky spolok. V roku 1873 vydavateľské práva odkúpila Krajinská lesnícka jednota. Vedúcim redaktorom sa stal Albert Bedö. Do časopisu prispievali popredné lesnícke osobnosti (napr. Karol Kaán vyše 90 príspevkov) pričom niektoré príspevky sa týkali aj ochrany lesa a prírody.

V Banskej Štiavnici vyšli ročníky 1862, 1863, 1864, ročník 1865 vyšiel v Prešporke s mierne zmeneným názvom (Erdészeti Lapok). Ročníky 1866 a 1867 vyšli v Budapešti, ďalšie tri ročníky 1868, 1869, 1870 opäť v Banskej Štiavnici ako vestník Krajinského lesníckeho spolku. Následné ročníky už vychádzali v Budapešti, kde vychádza dodnes.

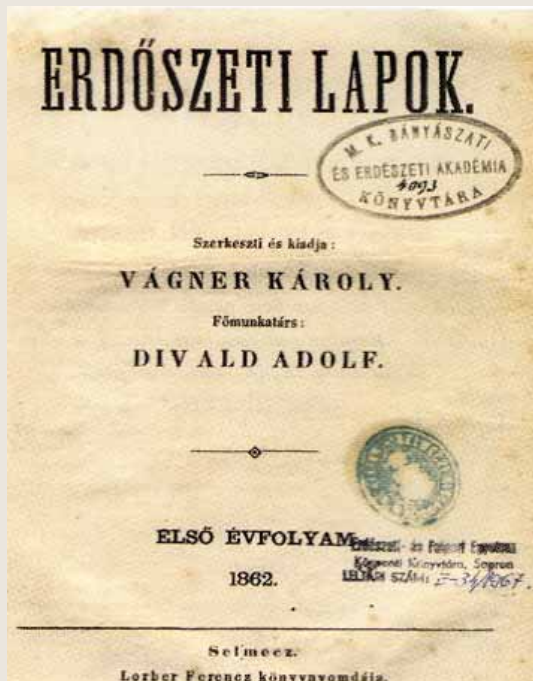
Pre úplnosť treba podotknúť, že v roku 1854 začali v Prešporke vychádzať Mittheilungen des Ungarischen forstvereines (Správy Uhorského lesníckeho spolku), ktoré vychádzali 12 rokov (do roku 1866), ale nebol to časopis v pravom zmysle slova. Redaktorom prvých ročníkov (1854-1861) bol František Smetáček, potom (1862-1864) Wiliam Rowland a posledné dva ročníky (1865-1866) redigoval Albert Thieriot.

Každý časopis, aby ekonomicky prežil, musí mať kvalitnú základňu prispievateľov - odborníkov, redaktorov rovnako aj odberateľov - predplatiteľov. Toto boli základné problémy aj nového lesníckeho časopisu. Vzhľadom na skutočnosť, že časopis nemal konkurenciu, pretože bol jediným odborným lesníckym časopisom v Uhorsku a priaznivú okolnosť zohrala aj skutočnosť, že začal vychádzať v období prudkého rozvoja lesníctva a lesného hospodárstva Uhorsku, mal dobrých redaktorov - lesníkov, odborníkov, časopis prežil nielen jeho neľahké začiatky, ale najmä obdobie dvoch svetových vojen (s nepodstatnou prestávkou).

V roku vzniku časopisu - 1862 - chýbalo len 5 rokov do rakúsko - uhorského dualizmu (1867), ale bolo už 14 rokov po uhorskom revolučnom vystúpení (1848) a teda národnostné maďarské povedomie sa dostávalo radikálne do popredia. V oblasti lesného hospodárstva však maďarská terminológia bola dosť v žalostnom stave, pretože lesníckym odborným jazykom nielen hovorovým, ale najmä písaným i publikačným bol takmer výhradne jazyk nemecký. A to samozrejme ako v centre lesníckeho vzdelávania v Banskej Štiavnici, kde nielen prednášky, ale aj odborná knižnica, praktické vyučovanie prebiehalo výhradne v jazyku nemeckom (do roku 1867), tak aj v lesníckej prevádzke, predovšetkým v komorských, erárnych lesoch.

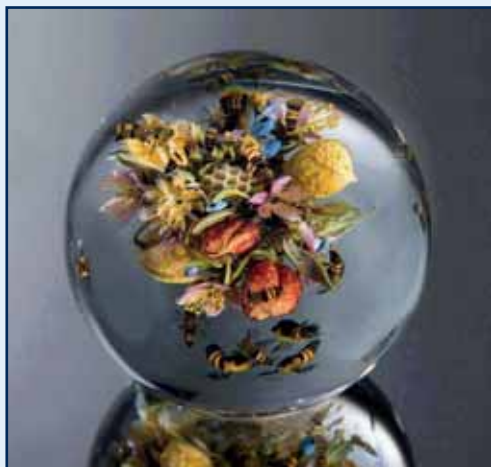
(Úryvok z autorom pripravovanej publikácie „Dejiny lesníctva na Slovensku“)

Wiliam Stockmann

Prvé číslo Lesníckych listov z roku 1862

Vo svete zvanom živica

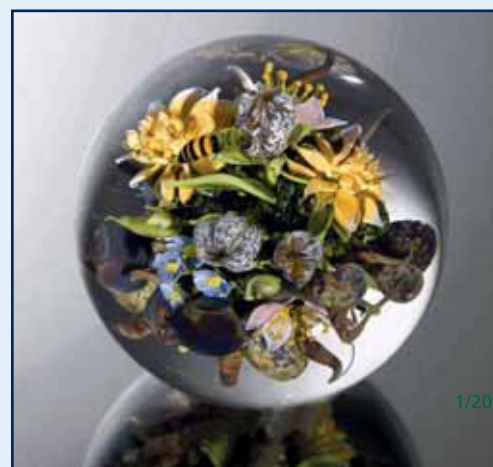
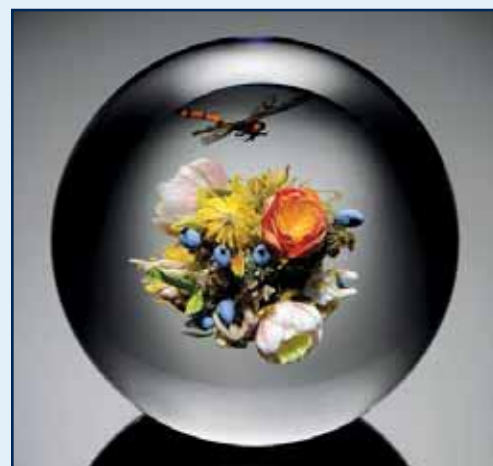
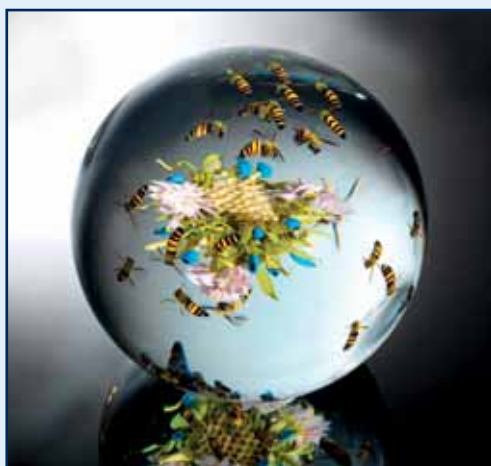
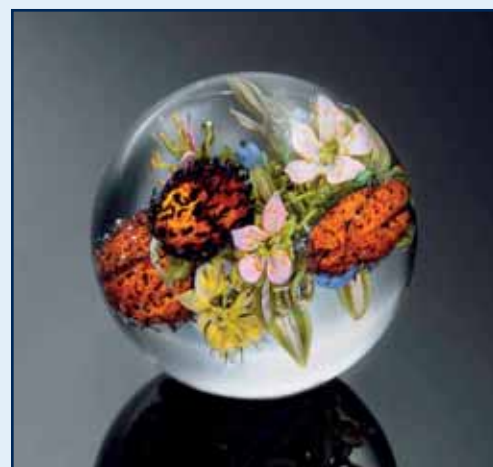
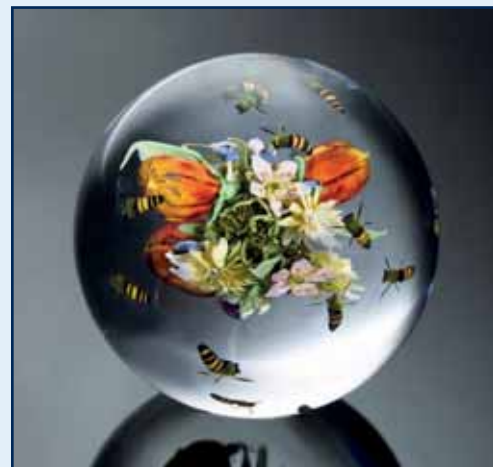

Prírodná živica inak označovaná smola alebo nárečovo glinga je organický produkt niektorých rastlín. Najznámejšia rastlinná živica je získavaná z ihličnatých stromov a následne využívaná na výrobu lakov, lepidiel, kadidiel a parfumov. Ojedinele je živica produktom niektorých živočíchov ako napríklad červca lakového (*Kerria lacca*). Druh živočíšnej živice získavaný zo spomínaného červca sa označuje ako šelak a tvorí súčasť sekrétu, ktorým spomínaný druh žijúci v ásamských lesoch Thajska chráni svoje larvy pred nepriaznivými podmienkami.

Moderná doba však priniesla aj množstvo syntetických látok, medzi ktorými majú svoje zastúpenie aj rôzne druhy živíc. Na tvorbu umeleckých predmetov sa využíva krištáľová živica, ktorá je bežne dostupná v dvojzložkovej podobe - jedna zložka je živica a druhú tvorí tvrdidlo. Na tvorbu tak krásnych umeleckých diel ako máte možnosť vidieť na obrázkoch, je potrebné dodržiavať viacero zásad. Používať treba výhradne plastové alebo silikónové nádoby a plastové alebo drevené predmety na miešanie. Zložky miešame vo vetranom priestore, treba použiť gumené rukavice a nezaškodí ani rúško.

Ak by ste si chceli skúsiť vyrobiť nejaký šperk alebo hneď umelecké dielo, je potrebné vymastiť formu na odlievanie vazelínou. Potom sa treba obrnúť veľkou fantáziou a trpezlivosťou, pretože predmety vkladané do živice je potrebné rozmiestniť v 3D priestore, pričom nie je vylúčené, že v prvých desiatkach minút bude potrebných pár menších úprav. Keďže živica do finálneho produktu tuhne približne 24 hodín, treba si na svoj výtvar počkať. Ak by sa objavili bublinky (tie sa objavujú cca 3-6 hodín od začatia práce) je možné ich v tomto čase prepichnúť ihlou. Bublinky vznikajú hlavne vtedy, ak sa živica mieša príliš rýchlo, alebo sa takzvané našľahá. Možno aj vás zláka cesta do sveta zvaného živica.

-25-

Pastiersky bič ako magický zvukový nástroj

V národopisnej zbierke Lesníckeho a drevárskeho múzea sa nachádza množstvo zaujímavých predmetov, ktoré nielenže dokumentujú život pastierov na našom území, ale možno v minulosti zohrávali svoju úlohu ako ochranný prostriedok počas Vianoc a predvianočného obdobia, práve tým, že vydávajú určitý zvuk. Sú to signalizačné nástroje ako pastierske trúby, píšťalky, či zvonce rôznych veľkostí a tónov. K takýmto pozoruhodným zbierkam patria aj pastierske biče.

alebo kovovými krúžkami, na ktoré sa napájali spleť remene dlhých pásov kože ukončený lanovým alebo konopným špagátom, nazývaným šugiar, šubliar, plieskač, švihiar (názov sa v jednotlivých obciach líšil). Práve ten vydáva zvuk pri plieskaní. Biče sa podľa dĺžky delia na malé, stredné a veľké. Väčšinou dosahoval dĺžku približne tri metre a podľa potreby sa dal skracovať a predlžovať.

Pastiersky bič nachádzajúci sa v národopisnej zbierke Lesníckeho a drevárskeho múzea pochádza z lazov v okolí obce Pliešovce. Používal ho pastier kráv v prvej polovici 20. storočia, približne do 50-tych rokov, kedy začali upadať kolektívne formy pasenia. Upletený je zo kože. Rúčka na korbáči má valcovitý tvar, na spodnej časti je jednoducho zdobený tenkým vyrezávaním. Zhotovil si ho sám pastier a podľa opotrebovania si ho aj sám dorábala a upravoval. Druhý korbáč zo zbierky pochádza z okolia Zvolena. Rúčku má už bohato zdobenú vylievaným olovom a vyrezávanými geometrickými ornamentmi. Radia sa k malým až

Preto ľudia vykonávali rôzne ochranné praktiky, čary, veštby či zákazy, aby si zabezpečili v nasledujúcom období hojnosť, plodnosť, zdravie, prosperitu a odohnali nepriaznivé sily, ktoré by im mohli škodiť.

Jedným takýmto úkonom bolo vytváranie hluku, napr. aj práskaním biča. Hluk ako magický prostriedok v tradičnej kultúre slúžil na ochranu pred zlými silami, duchmi a démonmi a preto bolo jeho vyvolávanie (kričanie, trúbenie, plieskanie bičom, búchanie, zvonenie, strelba) súčasťou mnohých kalendárnych zvykov, či rituálov prechodu, kedy sa predpokladala zvýšená aktivita zlých síl. Aktivita nadprirodzených síl podľa povier vrcholila práve počas stridžích dní, pred zimným slnovratom a pred koncom kalendárneho roka. Preto už na Katarínu po dedinách chodili zmluvne zviazaní pastieri, ktorí trúbili na trúbach a práskali bičmi, aby vyhnali z dediny všetky bosorky, ktoré by mohli škodiť dobytku aj ľuďom. Väčšinou však pastieri obchádzali dedinu na Luciu - najvýznamnejší zo všetkých stridžích dní. Pred každým domom hlasne trúbili a práskali bičom. Vyháňanie bosoriek zakončovali na križných cestách, kde sa bosorky podľa povier schádzali. Inde mládenci chodili po dedine na Štefana (2. sviatok vianočný) a plieskali bičmi, aby vyhnali všetko zlé. Práskanie bičmi, strelba a robenie hluku malo svoje opodstatnenie aj počas posledného dňa v roku (na Silvestra), čím mládenci a pastieri dotvárali silvestrovskú atmosféru. Hoci sa tomuto dňu v minulosti neprípisoval zvláštny význam, postupne sa tento zvyk preniesol do súčasnosti v podobe ohňostrojov a petárd a nabral nový význam, už nie ako ochranný magický prostriedok, ale ako prejav radosti.

Stanislava Cúthová
LaDM Zvolen

Používali ich pastieri pri pasení oviec, hovädzieho dobytku či kôz. Správnym práskaním a použitím správnej sily vedeli riadiť celé stádo, ale používali ho aj na chytanie dobytky a dokonca aj ako zbraň. Slúžil hlavne ako signálny nástroj pri vyhánaní dobytky.

Pastierske biče sa delili na ľahké a ťažké. Ľahké biče boli vyrábané z konopných alebo lanových motúzov no vzácnejšie boli biče ťažké – upletené z kože. Kožené biče si vyrábali pastieri sami a dedili z otca na syna. Bič sa skladal z drevenej rúčky (porisko, bičisko) a zo samotného biča. Rúčka sa vyrábala z tvrdého dreva, najčastejšie zo slivky alebo z čerešne. Mohla ostať hladká alebo bola ozdobená rôznymi technikami: vyrezávaním, okovaním, vylieváním cínou či olovom. Jej výzdoba závisela od výtvarného čítania a rezbárskych schopností výrobcu. Zdobené boli prevažne rastlinnými a geometrickými motívami. Na rúčku sa napájali hrubšie kusy kože spojené koženými slučkami

stredným bičom.

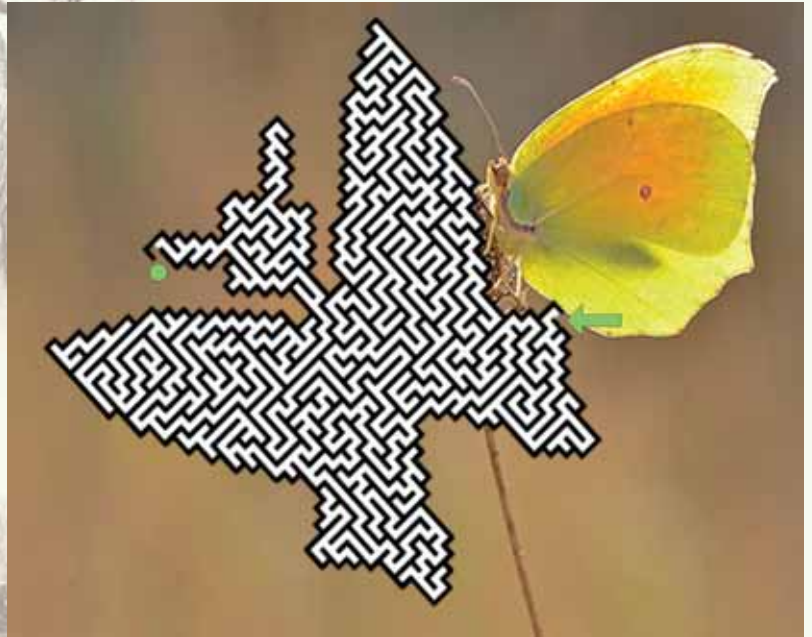
Pastierske biče neboli len signálnym nástrojom, pri zvykoslovných sviatkoch s ním pastieri práskali pre zábavu. Významnú úlohu však zohrávali aj počas Adventu a Vianoc, kedy sa pastiersky bič používal ako magický zvukový prostriedok. Advent v tradičnej kultúre predstavoval prechodné obdobie pred zimným slnovratom a pred novou etapou, ktorá sa začínala s novým rokom. Bol spojený s predstavou o magickom začiatku, ktorý môže ovplyvniť budúcnosť.

Milí kamaráti,
v čase, keď čítate tieto slová, ešte stále spím vo svojom brlohu ako aj ostatní zimní spáči. Aby ste si na mňa aj v tomto období spomenuli, vymyslel som si pre vás jedno bludisko s motýľom, ktorý zimu prežije medzi listami v lese pod snehom. Tento „čarovný lesný“ obyvateľ sa volá žltáčik rešetliakový. A aby som nezabudol, a tiež aby moja poštová schránka nebola na jar prázdna, pripravil som si pre vás **súťaž o Najkrajší obrázok** na tému **Ako sa treba správať v lese**. Už sa veľmi teším na vaše kresbičky a nezabudnite tam nakresliť aj to, čo by sa v lese nemalo robiť. Keďže neviem, ako dlho bude sneh a chladné počasie - súťažné obrázky môžete posielat' do 31.3.2016 do redakcie časopisu Lesník. Každú kresbičku odmením malými drobnosťami a tri najkrajšie detské kresbičky ocením krásnymi knihami.

Už sa veľmi teším.

S pozdravom váš spiaci kamarát jazvec Mišo

Zasmejte sa

V ZOO pribehol vystrašený krmič do kancelárie a hovorí:

- Pán vedúci stala sa strašná vec! Ten veľikánsky medveď pohryzol nejakú ženu a potom ju celú zožral!
- Dobre, že si mi to prišiel povedať! Dnes mu už večeru teda nedávaj!

Pýta sa mechanik zákazníčky:

- Že vy ste boli minulý týždeň chorá?
- Ó,áno! prekvapí sa žena - Ako to viete?
- Že ste nemali žiadnu autonehodu...

Prečo má bocian také dlhé nohy?
Aby ho žaba nekopla do zadku.

Novomanžel sa sťažuje u dohadzovača:
- Oklamali ste ma! Tvrdili ste, že tá žena je bohatá a popri tom má len pár šupov!

- Omyl, pane, to vy ste ma zle pochopili! Bráni sa dohadzovač - Ja som Vám len povedal, že má viac peňazí ako rozumu!

- Pán hlavný, dajte mi voľajaké nealkoholické pitie...

- A čo to má byť? Cola, fanta, sódočka, džús, alebo kofola?

- Prineste čo chcete, ja som v tomto smere začiatočník.

Nemôžeme sa chvíľu rozprávať bez toho aby si komentovala každé moje slovo?

Sudoku

3	6	9	2				8
		8	3		5		9
	4		1				7
		4	6				3
5	8	6			1	4	2
4		2	1				
	3		7				5
8	9		4	6			
7			6	5		9	4

7			1				9
2			3				5
8	5			9			
9	3		6				4
		2	8	1			
8		4	7		6		
		9			3	1	
6			4			7	
1			7				2

Uveríte?

Dňa 25. novembra 2015 bola slovenská „vianočka z klobásového mäsa“ zapísaná medzi Majstrovské diela ústneho a nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. Ide o medzinárodné uznanie, ktoré UNESCO priznáva výnimočným formám ľudových a tradičných vyjadrení, akými sú napr. hudba, tanec, národná kultúra, rituály a mytológia, skúsenosti spojené s tradičnou výrobou a iné. Zápisom do nehmotného kultúrneho dedičstva sa týmto formám národnej kultúrnej identity poskytuje medzinárodná podpora a ochrana. Slovenskú kandidatúru klobásovej pletenky hodnotila 23-členná komisia, ktorá zasadala v sídle UNESCO v Paríži v dňoch 20.-24. novembra 2015.

Rubriku pripravuje Ferko Tárjako

Naše zariadenia

Horský hotel Pusté Pole

Milan Longauer

Bývalý poľovnícky záмок bulharského cára Ferdinanda Coburga je situovaný do lona nádhornej tichej prírody, bokom od civilizačných vplyvov, pod Kráľovou hoľou v krásnej tichej prírode na pomedzí Nízkych Tatier a Slovenského raja, iba 100 m od hlavnej cesty medzi Telgártom a Dobšinskou ľadovou jaskyňou. V mieste je vlaková zastávka Vernár (250 m) na trati Červená Skala - Margecany. R. 1880 dal Filip Coburg postaviť murovaný poschodový poľovnícky kaštieľ. V roku 1908 sa bulharským cárom stal Ferdinand I. Coburg, ktorý si prenajal revír na upätí Kráľovej hole a dal postaviť krásny drevený poľovnícky kaštieľ. Pôvodný lovecký zámček stál na bývalých pozemkoch Koháryovcov a v ňom pobýval za

svojho života v exile posledný bulharský cár. Bulharský cár opúšťa Slovensko až v roku 1944, kedy sa priblížil východný front a cez Viedeň odchádza do Nemecka, kde v roku 1948 vo veku 87 rokov umiera. Do konca II. svetovej vojny sa vďaka luxusnému poľovnému revíru vystriedalo na kaštieli množstvo významných osobností. Pusté Pole navštívil dokonca Ribbentrop, minister zahraničných vecí a Himmler, šéf gestapa. Roku 1944 bol kaštieľ nemeckými vojakmi vypálený. V januári 1945 pôvodný zámček ustupujúce maďarské vojska vyhodili do povetia, takže po vojne musela byť stavba vybudovaná nanovo.

V okolí nájdete krásnu prírodu na Kráľovej holi, Muránskej planine, Slovenskom raji, v Nízkych a Vysokých Tatrách. Hrady a zámky: Krásna Hôrka, Betliar, Muránsky hrad. Jaskyne: Dobšinská ľadová, Važecká i Ochtinská aragonitová jaskyňa.

Receptár

Kačka s višňami

Suroviny:

2–2,5 kg kačka, cibuľa, soľ, korenie, tymian, mrkva, 2-3 PL portské, 350 ml masový vývar, 2 PL maslo
omáčka – 40 odkôstkovaných čerešní/višní, 1 PL citrónová šťava, 5 PL portské/koňak, 75 ml vinný ocot červený, 400 ml mäsový vývar, 3 PL kryštálový cukor, 2 PL kukuričný škrob, 1 PL maslo

Postup prípravy:

Kačku zbavenú prebytočného tuku z vnútra vytrieme soľou, bylinkami, citrónovou šťavou a položíme na nakrájanú cibuľku prsiami nahor, obložíme mrkvou a vložíme na 15 minút do rúry vyhriatej na 220°C. Potom kačku postupne otáčame a na každej strane pečieme po 15 minút pri teplote 180°C (dvojkilovú pečieme 75–80 minút, 2,5-kilovú 85–90 minút). Upečenú kačku vyberte z misy.

Pripravíme si šťavu z mäsa, ktorú následne použijeme do pripravovanej omáčky tak, že z pekáča odstránime všetok tuk okrem 1 lyžice, prilejeme vývar a odparíme na polovicu, následne pridáme portské a necháme odpariť alkohol.

Čerešne necháme polhodinu odstáť v citrónovej šťave s cukrom a koňakom. Na omáčku varíme cukor s octom na strednom ohni pokiaľ nezhnedne, potom odstavíme a vlejeme tretinu vývaru, povaríme, kým sa karamel nerozpustí. Potom prilejeme zvyšok vývaru, vlejeme škrob zmiešaný s madeirou a necháme prevrieť 3-4 minúty pokiaľ nezhustne. Pridáme čerešne, pripravenú šťavu z mäsa, opäť necháme prevariť a zhustnúť. Dochutíme, odstavíme, vmiešame maslo a trochou šťavy podlejeme kačku. Zvyšok omáčky podávame k porciám jedla.

Dobrá chuť

Jedlé drevokazné huby (1/3)

Niečo, čo ste možno nevedeli a pár kulinárskych rád ako bonus pre šikovných kuchárov ☺

Sírovec žltlooranžový

latinsky *Laetiporus sulphureus* je druh jedlej drevokaznej huby rozšírený takmer po celej Zemi, ktorý rastie od jari do jesene na odumretých aj živých kmeňoch listnatých stromov, na ihličnaniach ho nachádzame iba zriedka. Veľmi hojný je v teplých lužných lesoch.

Jednoročné plodnice sa vyskytujú v máji až novembri sú hrubo mäsité, zvyčajne bez hlúbika prirastené ku kmeňu zúženým bokom. Vyskytujú sa v zhlukoch vzájomne škrodlicovito umiestnené. Klobúk je 100-400 mm široký,

polkruhovitý, vejárovitý alebo rozlične deformovaný. Mladé plodnice sú sivožlté, neskôr žltlooranžové, napokon až belavé. Dužina je biela alebo jemne krémovožltkastá, zo začiatku šťavnatá a mäkká, v dospelosti dosť tuhá, krehká a drobivá. Vôňu má príjemne hubovú, chuť trochu kyslastú.

Z fytopatologického hľadiska je to veľmi nebezpečná huba, lebo cudzopasí na živých stromoch a zapríčiňuje intenzívnu červenú hnilobu jadrového dreva. Z ovocných stromov sa vyskytuje často na čerešniach a slivkách.

RECEPT 1: Sírovec na kari

500g sírovca žltlooranžového, 1l mäsového vývaru, cibuľa, maslo, sladká smotana, hladká múka, 1 čl kari, korenie, soľ

Postup:

Mladé plodnice sírovca nakrájame na kocky a uvaríme v slanej vode do zmäknutia, potom scedíme. V hrnci na masle restujeme cibuľku, pridáme pripravené huby, zalejeme kuracím vývarom a necháme ešte 5 minút prevrieť. Pomaly primiešame hladkú múku so smotanou, následne dochutíme kari korením, čiernym korením a soľou. Podávame s ryžou.

Pečeňovec dubový

inak *Fistulina hepatica* rastie v júni až septembri na starých živých duboch (zvyčajne v dolnej časti kmeňa) a tiež na gaštane jedlom. Plodnice sú jednoročné, rastom sa menia na jazykovitý alebo polkruhovitý klobúk, prirastený krátkym bočným hlúbikom o kmeň. Klobúk má 100-200 mm v priemere a je 20-60 mm hrubý, na povrchu hrubo rôsolovitý. Dužina je 30-50 mm hrubá, šťavnato mäsitá, tmavočervená s belavými lúčovitými žilkami. Vôňu má príjemnú a chuť slabo kyslastú. Vyskytuje sa v celom miernom

pásme severnej pologule a našiel sa aj vo východnej Indii a v Austrálii. U nás je rozšírený všade v starých dubových lesoch. Je to dobrá jedlá huba, vhodná do šalátov, na vyprážanie a na rôzne ďalšie úpravy.

Táto huba zapríčiňuje hneďnutie jadrového dreva napadnutých dubov. Duby napadnuté pečeňovcom dubovým majú drevo sfarbené krásne na hnedo; takéto kmene sa komerčne nazývajú 'Brown Oak'. V Anglicku si ich veľmi cenia v nábytkárskom priemysle.

RECEPT 2: Guláš z pečeňovca dubového

500 - 1000 g pečeňovec dubový, 400 g šampiňóny, slanina, 2 ks cibuľa, 3 papriky, 2 paradajky (lečo), 2 zemiaky, cesnak, soľ, korenie, sladká paprika

Postup:

Odstránime slizkú povrchovú časť plodnice pečeňovca. Nakrájame ho na kúsky a rovnako nakrájame aj ostatné prísady. Opečieme slaninku a na výpeku restujeme cibuľu, pridáme pečeňovec, následne pridáme nakrájané šampiňóny, okoreníme, pridáme sladkú papriku, zemiaky, papriku s paradajkami, prípadne lečo a dosolíme. Varíme približne 30 minút.

Február 2016

1.	Po	Tatiana
2.	Ut	Erika, Erik
3.	St	Blažej
4.	Št	Veronika Svetový deň proti rakovine
5.	Pi	Agáta
6.	So	Dorota Svetový deň bez mobilu Novoťské furmanské dni - OZ Námestovo
7.	Ne	Vanda, Daria Deň pre bezpečnejší internet
8.	Po	Zoja
9.	Ut	Zdenka Svetový deň manželstva
10.	St	Gabriela
11.	Št	Dezider Svetový deň chorých
12.	Pi	Perla
13.	So	Arpád Burza minerálov a fosílií - Bratislava
14.	Ne	Valentín
15.	Po	Pravoslav
16.	Ut	Ida, Liana
17.	St	Miroslava
18.	Št	Jaromír
19.	Pi	Vlasta FISHING SCHOV CARP & SPINNING 2016 - Trenčín
20.	So	Livia Medzinárodný deň šťastia Svetový deň sociálnej spravodlivosti FISHING SCHOV CARP & SPINNING 2016 - Trenčín
21.	Ne	Eleonóra Medzinárodný deň turistických sprievodcov Svetový deň materinského jazyka FISHING SCHOV CARP & SPINNING 2016 - Trenčín
22.	Po	Etela Európsky deň obetí zločinu
23.	Ut	Roman, Romana
24.	St	Matej
25.	Št	Frederik, Frederika
26.	Pi	Viktor
27.	So	Alexander
28.	Ne	Zlatica
29.	Po	Radomír

Erby
s nádychom
lesaErb obce Chlebnice
(okres Dolný Kubín)Erb obce Oravská Polhora
(okres Námestovo)Erb obce Zuberec
(okres Tvrdošín)

Životné jubileá

50 rokov

Kubík Ján,
vedúci LO, LS Holíč – OZ Šaštín

Ing. Kludajová Marta,
referent pre plán, štatistiku a controlling –
OZ Považská Bystrica

Turisová Renáta,
manipulant, ES Hronec - OZ Čierny Balog

Jakab Karol,
technik LS Rimavská Sobota – OZ Rimav-
ská Sobota

Citterberg Marián,
vedúci ŠS Kraje – OZ Semenoles Liptovský
Hrádok

Koronczí Július,
systémový programátor – GR BB

60 rokov

Chovan Miroslav,
vedúci LO, LS Malužiná – OZ Liptovský
Hrádok

Fabrics Ján,
vedúci LO, LS Smolník – OZ Košice

Pracovné jubileá

35 rokov

Ing. Turan Ján,
vedúci LO, LS Podhájska – OZ Levice

Odchod do predčasného
starobného dôchodku

Ing. Hochel Andrej,
dispečer dopravy dreva – OZ Revúca

Odchod do starobného
dôchodku

Ing. Rak Ján,
riaditeľ OZ – OZ Semenoles Liptovský Hrá-
dok

Ing. Maťaš Eugen,
oblastný kontrolór – GR BB

Opustil nás

S hlbokým žiaľom oznamujeme, že
dňa 8. januára 2016 nás vo veku 68
rokov opusti

Ing. Milan Pacher

Čeť jeho pamiatke

LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ŠTÁTNY PODNIK
LEŠNÍCKE A DREVÁRSKE MÚZEUM

VÁS POZÝVAJÚ NA VÝSTAVU

MEDVEĎ HNEDÝ

11.01.2016 – 05.02.2016

VÝSTAVNÉ PRIESTORY LOM - NÁMESTIE SNP Č. 22/33, ZVOLEN
PONDELOK – PIATOK, 09:00 – 17:00

LESY SR
Slovenská ústredná
LESNÍCKE A DREVÁRSKE MÚZEUM

Z exotického vianočného jedálnečka

Diospyros kaki

ebenovník rajčiakonosný známy aj pod názvom „Hurmi Kaki“ je subtropický druh pestovaný pre svoje chutné plody vo väčšine subtropických oblastí sveta. Pôvodne rástol v oblasti strednej a západnej Číny a Japonska už viac ako 2000 rokov predtým ako tento druh prvýkrát botanicky popísali v roku 1780. Ebenovník má istú mieru mrazuvzdornosti, čo umožňuje jeho pestovanie v klimaticky chladnejších oblastiach ako je napríklad aj Slovensko. Stromy dorastajú do výšky

až 10 m. Samčie a samičie kvety sa tvoria na rôznych jedincov, pričom niektoré stromy tvoria oba druhy kvetov a niekedy sú pozorované aj obojpohlavné kvety. Prvýkrát kvitne vo veku 3-6 rokov, pričom kvety sa objavujú v máji až júni a plody dozrievajú v októbri až novembri.

Punica granatum

celým názvom granátovník púnsky je opadavý ker alebo menší strom dorastajúci do výšky 5-10 m. Niektoré stromy sa dožívajú až 200 rokov. Granátové jablká pôvodne rástli v oblasti súčasného Iránu, odkiaľ boli kultivované v období staroveku po celom Stredomorí a severnej Indii. Do Ameriky ho priniesli v 16. storočí a do Kalifornie ho importovali až španielski osadníci v roku 1769. Tento druh dokáže odolávať teplotám do mínus 12 °C. Kvitne počas celého ve-

getačného obdobia od jari do jesene. Obojpohlavné kvety červenej farby sú samoopelivé. Plodmi sú bobule v priemere dosahujúce 9-12 cm. Podľa odrody obsahujú 200 – 1400 semien.

Citrus maxima

je stále zelený strom vyznačujúci sa najväčšími citrusovými plodmi sveta - pomelom nazývaným Citrus grandis. Domovskou krajinou tohto druhu je juhovýchodná Ázia, odkiaľ bol v roku 1696 importovaný na Jamajku. V súčasnosti sa pestuje predovšetkým v USA (v Kalifornii), Číne a Mexiku, v menšej miere aj v Španielsku. Dospelé stromy dorastajú do výšky približne 15 m a majú pomerne husté koruny. Preto je potrebné vykonať prezeranie konárov v

období po zbere v marci alebo apríli, nakoľko úroda u tohto druhu je zbieraná v novembri až februári. Plody hmotnosti 1-2 kg (niekedy až 5 kg) dorastajú na koncoch takmer všetkých konárov na miestach s dostatočným prienikom slnečných lúčov.

-as-

